

Hankerekri 7.12.06/MNI

TURKU
KAUPPATORI

KOEKAIVAUS 18.8. – 27.8.2004

Kaivausraportti

Arkisto- ja rekisteritiedot

Tutkimuskohde:	Turku, Kauppatori
Kaupunginosa/kortteli	VI/Kauppatori
Kaupunkikartan lehti:	Kantakartta XVIII:8
Turun kaupungin koordinaatit:	
(keskipiste) Koekaivanto A:	X = 105155.30, Y = 69919.60, Z = 5.21
Koekaivanto B:	X = 105185.25, Y = 69961.80, Z = 5.54
Koekaivanto C:	X = 105245.10, Y = 69947.80, Z = 5.78
Peruskarttalehti:	TURKU 104309
Peruskoordinaatit:	X = 6705 16 – 6705 24, Y = 569 92 - 56996
Yhtenäiskoordinaatit:	X = 6713 84 – 6713 92, Y = 3239 83 – 3239 87
Maanomistaja:	Turun kaupunki
Tutkimuslaitos:	Turun maakuntamuseo
Tutkimuksen laatu:	Kaupunkiarkeologinen koekaivaus
Kohteen ajoitus:	1600-luvulta 1800-luvulle
Kaivauksenjohtaja:	Jukka Sipilä
Kenttätyöaika:	18.8.-27.8.2004
Tutkitun alueen laajuus:	kolme 2x2 metrin kaivantoa, yhteensä 12 m ²
Tutkimuksen kustantaja:	Turun kaupunki / Kiinteistölaitos
Esinelöydöt:	TMM 22288:1-166
Löytöjen säilytyspaikka:	Turun maakuntamuseo, maalöytövarasto
Mustavalkonegatiivit:	TMM KF042646 – KF042661
Kaivausraportin säilytyspaikka:	Turun maakuntamuseo
Kaivausraportin kopiot:	Museovirasto, rakennushistorian osasto

Sisällysluettelo

1. Tiivistelmä	s. 4
2. Johdanto	s. 4
3. Tontin historia	s. 5
4. Tutkimusmenetelmät ja dokumentointi	s. 5
5. Mittaus ja koordinaatisto	s. 6
6. Havainnot	s. 6
6.1 Koekaivanto A	s. 6
6.2 Koekaivanto B	s. 9
6.3 Koekaivanto C	s. 12
7. Lopuksi	s. 16
8. Käytetty kirjallisuus	s. 16

LIITTEET

1. Luettelo mustavalkonegatiiveista
2. Kuvaliite
3. Kartat
  - Kartta n:o 1. Yleiskartta
  - Kartta n:o 2. Koekaivanto A, R07 ja R10
  - Kartta n:o 3. Koekaivanto A, R10, M11 ja M14 pinta
  - Kartta n:o 4. Koekaivanto B, R05 ja M04
  - Kartta n:o 5. Koekaivanto B, R09 ja M12
  - Kartta n:o 6. Koekaivanto B, M16, M17 ja paalu
  - Kartta n:o 7. Koekaivanto C, R22
  - Kartta n:o 8. Koekaivanto C, M28, M29 ja M30
  - Kartta n:o 9. Koekaivanto A, luoteisprofiili
  - Kartta n:o 10. Koekaivanto B, lounaisprofiili
  - Kartta n:o 11. Koekaivanto C, lounaisprofiili
4. Löytöluettelo

1. Tiivistelmä

Turun maakuntamuseo suoritti Turun kaupungin keskustassa Kauppatorilla arkeologiset koekaivaukset 18.8. – 27.8.2004. Tutkimus liittyi meneillään olevaan Kauppatorin yleissuunnitelman laadintaan. Tutkimukset rahoitti Turun kaupunki / Kiinteistölaitos.

Kauppatorille kaivettiin kolme 2 x 2 metrin kokoista koekaivantoa, joista kaksi sijaitsi Kauppatorin Eerikinkadun puoleisella sivustalla ja yksi Kauppiaskadun puoleisella sivustalla. Koekaivausten tarkoituksena oli selvittää Kauppatorin alueen kulttuurikerrosten paksuus ja niiden syvyys nykytasoon nähden etenkin 1750-lukua edeltävältä ajalta. Koekaivauksen tulokset tukivat maaperäkairauksen perusteella saatua käsitystä kulttuurimaan paksuuden vaihteluista torilla. Eerikinkadun puoleisella sivustalla kerrostuma oli ohuempi kuin Kauppiaskadun puoleisella sivustalla. Kulttuurikerrostumien paksuus vaihteli noin 30 cm:stä 100 cm:iin. Löytöaineisto koostui kaakelista, keramiikasta, taso- ja pullolasista, liitupiipun paloista ja nauloista.

Löytöaineiston perusteella Kauppatorin vanhimmat kulttuurikerrostumat olivat tutkitulla alueella 1600-luvulta; Kauppatorin eteläkulmassa kuitenkin ehkä vasta 1700-luvulta.

2. Johdanto

Turun Kauppatorin parantamisesta on tekeillä yleissuunnitelma, joka tarkoittaa sekä toimintojen että torin fyysisten rakenteiden uudelleentarkastelua. Yleissuunnitelman tavoitteena on parantaa Kauppatorin rakenteiden, rakennusten ja valaistuksen laatua ja ulkonäköä sekä selvittää, onko joitakin toimintoja mahdollista viedä maan alle.

Kauppatorin arkeologisten koekaivantojen tarkoituksena oli selvittää Kauppatorin alueen kulttuurikerrosten paksuus ja niiden syvyys nykytasoon nähden etenkin 1750-lukua edeltävältä ajalta. Ennakkoon oli käytettävissä Ramboll Finland Oy:n (ent. SCC Viatek) maaliskuussa 2004 tekemät maaperätutkimuksen kairausnäytteiden tulokset torilta. Niiden perusteella tiedettiin melko hyvin torin nykyisen kiveyksen alla olevan pohjustuskerroksen sekä sen alla olevan kulttuurimaan paksuuden ja pohjasaven pinnan korkeuden vaihtelut. Koekaivausten tulokset yhdistettynä olemassa oleviin kairaus tuloksiin antavat kohtuullisen pohjan arvioida torilla mahdollisesti tulevaisuudessa suoritettavien arkeologisten kaivausten tarvetta ja niiden laajuutta.

Turun maakuntamuseon ja Turun kaupungin Tekniset palvelut/Kunnallistekniikan sekä Turun kaupungin Kiinteistölaitoksen välillä 16.8.2004 solmitun sopimuksen mukaan Kiinteistölaitos korvasi Turun maakuntamuseolle kaivauksista aiheutuneet kustannukset, jotka käsittivät tutkijan palkkakustannukset kenttä- ja jälkityövaiheen aikana sekä kaivausapulaisten palkkakustannukset kenttätyövaiheen aikana. Lisäksi Kiinteistölaitos korvasi tutkimuksessa tarvittavien työvälineiden ja materiaalin, ATK-laitteiden ja –tarvikkeiden sekä jälkityövaiheen aikaisen tutkimustyötilan kustannukset. Kustannukset arvioitiin enintään 7720,07 euroksi. Turun kaupungin Tekniset palvelut/Kunnallistekniikka huolehti kustannuksellaan kenttätyövaiheen aikana tarvitusta maa-aineksen koneellisesta poistosta ja kuljetuksesta sekä kaivausalueen seinämien tuennasta, kaivausalueen riittävästä eristämisestä ja suojaamisesta. Lisäksi Kunnallistekniikka kustansi kaivausalueen sijainnin merkitsemiseen tarvittavat mittaukset. Kaivausten päätyttyä Kunnallistekniikka huolehti koekaivantojen täyttämisestä.

Varsinainen koekaivaus tehtiin yksikkökaivausmenetelmällä. Kaivausryhmään kuuluivat tutkija Jukka Sipilä, joka toimi koekaivausten kaivausjohtajana, sekä kaivajina neljä arkeologian opiskelijaa: Satu Isotalo, Marko Korhonen, Samuli Seppänen ja Kaisa Vanhakylä. Kaivausten valvojana toimi Turun maakuntamuseon tutkija FL Aki Pihlman. Kenttätyöt alkoivat pintamaan poistolla 18.8 ja jatkuivat tasokaivauksena 19.8.2004 alkaen. Tutkija Jukka Sipilä aloitti jälkityöt välittömästi kenttätyövaiheen jäl-

keen. Jälkitöihin oli varattu aikaa 15.9.2004 asti.

Kenttätyövaiheen aikana sää oli vaihteleva. Kenttätyöjaksolle osui sekä aurinkoisia että sateisia päiviä. Säätä merkittävämpi kaivuuseen vaikuttava tekijä oli toriyleisön osoittama suuri kiinnostus kaivauksia kohtaan. Myös jokaisena kenttätyöpäivänä paikalla kävi joku tiedotusvälineiden edustaja lehdistöstä, radiosta tai televisiosta. Enimmillään kaivaustyötä saattoi olla seuraamassa toistakymmentäkin ihmistä, jotka esittivät hyvin moninaisia kysymyksiä. Osa kysymyksistä osoitti suurta mielenkiintoa kaivaustuloksia kohtaan, osa taas kyseenalaisti kaivaukset turhana rahan tuhlausena ja rinnasti kaivaukset ketututtajien puuhiin ja liito-oravien suojeluun. Kaivajilta tämä vaati ”pitkää pinnaa” ja asiallista käytöstä. Kysyjille pyrittiin vastaamaan asiallisesti riippumatta siitä, missä mielessä kysymykset esitettiin.

3. Tontin historiaa

Olof Gangiuksen vuonna 1634 valmistuneen kaupunkimittauksen mukaan nykyinen Kauppatorin alue oli vielä 1600-luvun alussa kaupunkiasutuksen ulkopuolella lähinnä niitty- tai peltomaana. Turun kaupungin asemakaavaa uudistettaessa 1600-luvun puolivälissä, syntyi Eteläkortteliin joen länsipuolelle Uusitori – Ny Torg. Se sijaitsi suunnilleen nykyisen Kauppatorin kaakkoislaidalla ja nykyisen Eerikinkadun alla. Tori oli aluksi vaatimatonta, sillä merkittävä osa torikaupasta käytiin edelleen Aurajoen itäpuolella Suurtorilla. Uudellatorilla myytiin Aninkaistentullin kautta kaupunkiin tuodut puutavaralastit. Lisäksi siellä oli muutama teurastajan puoti ja kaupungin varastorakennus. Vielä pitkään 1700-luvulla Uusitori sijaitsi yleisen käsityksen mukaan liian kaukana kaupungin keskustasta. Epätasainen toriaukio kivetettiin ensimmäisen kerran vasta vuonna 1769. Uudentorin lounais- ja länsipuolella oli porvareiden viljapeltoja ja ainoastaan koillis- ja kaakkoispuolella pienporvareiden ja käsityöläisten puisia asuinrakennuksia. Nykyisen torin alueen kautta on kulkenut myös Uudentorin koillispuolelta sivuuttanut Torikatu. Uudentorin pohjoispuolella, nykyisen torin alla, kulki Aninkaisten välikatu.

Turun vuoden 1827 palon jälkeen Suurtori menetti asemansa ja osin Uudentorin paikalle perustettu Raatihuoneentori nousi päätoriksi. C.L. Engelin vuonna 1828 vahvistetun asemakaavan mukaan oli kaupungin hallinnollinen keskusta tarkoitettu sijoittamaan Raatihuoneentorin ympärille. Torin tasoitus- ja kunnostustyöt aloitettiin kesällä 1830 raivaamalla pois muureja ja tulisijoja uuden Raatihuoneentorin alueelta. Tori kivetettiin mukulakivillä vuonna 1837. Kun raatihuoneen rakentamisesta torin luoteislaidalle luovuttiin vuonna 1838, nimettiin tori Aleksanterintoriksi. Keskelle torin luoteissivua valmistui kreikkalaiskatolinen kirkko vuonna 1846. Vuodesta 1923 Aleksanterintori on ollut Kauppatori. Kauppatorin nykyinen asemakaava on vahvistettu vuonna 1933 ja torin nykyinen kivetys on 1930-luvun jälkipuolelta.

4. Tutkimusmenetelmät ja dokumentointi

Koekaivantojen paikat valittiin siten, että ne häiritsivät mahdollisimman vähän torin normaalitoimintaa, mutta kuitenkin siten, että ne antoivat kuvaa torin Eerikinkadun ja Kauppiaskadun puoleisten osien kerrostumista. Kauppatorin Eerikinkadun puoleiselle sivustalle tehtiin kaksi koekaivantoa (koekaivannot A ja B) ja Kauppiaskadun puoleiselle sivustalle yksi (koekaivanto C). Koekaivannot olivat kooltaan 2 x 2 metriä. Torin pinnan nupukivet ja niiden alla oleva pohjustuskerros poistettiin koneellisesti. Kaivinkoneella kaivettiin näiden alla olevat kerrostumat Turun palon 1827 jälkeisiin purku- ja tasoitekerroksiin asti. Näistä kerroksista alkoi varsinainen arkeologinen kaivaus, joka tehtiin yksikkökaivausmenetelmällä.

Varsinainen arkeologinen kaivutyö suoritettiin pääosin lapioilla ja osaksi lastoilla. Kukin maayksikkö seulottiin. Eläinten luita lukuun ottamatta löydöt otettiin talteen maayksikköittäin. Rakenteet ja maayksiköt piirrettiin ja valokuvattiin. Kustakin koekaivannosta valittiin yksi seinämä, josta piirrettiin profiili.

Stratigrafiset yksiköt numeroitiin juoksevasti 1:stä 30:een ja etuliite M tai R määräytyi sen mukaan, oliko kyseessä rakenne (R) tai maayksikkö (M). Koneellisesti poistetut maayksiköt saivat numerot M01, M02 ja M03 ja ne esiintyivät kaikissa kolmessa koekaivannossa. Koekaivannot A ja B kaivettiin samanaikaisesti ja niiden valmistuttua siirryttiin koekaivanto C:hen.

Löydöt on luetteloitu Turun maakuntamuseon päänumerolle TMM 22288: 1-166. Löydöt on luetteloitu koekaivannoittain ylimmästä maayksiköstä alimpaan. Yksikkö- ja profiilikartat piirrettiin Autocadilla puhtaaksi mittakaavassa 1:20.

5. Mittaus- ja koordinaatisto

Kaivausten aikana tasomittaukset tehtiin kaivantojen seinämätukien nurkkatolpista ja korkeudet mitattiin suhteessa tiettyyn kohtaan torin pintakiveystä. Kaivausten aikana kaupungin mittausosasto mittasi takymetrillä kaivantojen nurkkatolppien koordinaatit ja käytettyjen korkeuspisteiden korkeudet kaupungin koordinaatistossa. Jälkitöissä mittaukset muutettiin kaupungin koordinaatistoon.

Kaivanto	Nurkka	X	Y	Kork.piste	Kaiv.kulmat h
Kaivanto A	N-nurkka	105157.007	69920.066	5.403	5.21
- " " -	E-nurkka	105155.271	69921.263		5.23
- " " -	S-nurkka	105153.872	69919.710		5.20
- " " -	W-nurkka	105155.630	69918.407		5.19
Kaivanto B	N-nurkka	105186.588	69961.980	5.568	5.56
- " " -	E-nurkka	105184.847	69962.722		5.55
- " " -	S-nurkka				5.52
- " " -	W-nurkka	105185.297	69960.268		5.54
Kaivanto C	N-nurkka	105246.594	69948.227	5.723	5.81
	E-nurkka	105244.664	69949.194		5.76
	S-nurkka	105243.590	69947.417		5.75
	W-nurkka	105245.460	69946.450		5.81

6. Havainnot

Seuraavassa tarkastellaan kutakin koekaivantoa erikseen. Tarkastelussa esitetään koekaivannon mahdolliset rakenteet ja maayksiköt. Lopuksi esitetään lyhyt arvio arkeologisesti merkittävien kulttuurikerrosten paksuudesta ja niiden mahdollisesta tulkinnasta ja ajoituksesta. Koekaivantojen paikat on merkitty yleiskarttaan (Kartta n:o 1)

6.1. Koekaivanto A

Koekaivanto A sijaitsi lähellä Kauppatorin eteläkulmaa paikassa, jossa on sijainnut 1600-luvulla perustettu Uusitori. Nykyisen torikiveyksen pinnan taso oli koekaivannon kohdalla 5.19 – 5.23. Kaivinko-

neella poistettiin ylimmät kerrokset M01, M02 ja M03 ja kaivaminen lapioin ja lastoin aloitettiin yksiköstä M06. Muut koekaivanto A:n maayksiköt ovat M11 ja M14 sekä rakenneyksiköt R07 ja R10 (kartta n:o 9)

M01 – pohjustussora

Nupukiveyksen (20 cm) alla olevan täyttösoran kerroksen vahvuus oli noin 40-50 cm. Kerros paksuneekoillislaitaa kohden. Kerros oli M02 ja M03 päällä. Yksikkö kaivettiin kaivinkoneella.

M01 pohja nykytasosta 50 – 65 cm, Z = 4.55 – 4.70 m.

M02 – täyttömaa

Paksuudeltaan vaihteleva ruskeanharmaa savikerros, osin linssimäisinä esiintyminä M01:n ja M02:n välissä. Yksikkö kaivettiin kaivinkoneella.

M02 pinta nykytasosta 50 – 65 cm, Z = 4.55 – 4.70 m.

M02 pohja nykytasosta 55 – 70 cm, Z = 4.50 – 4.65 m.

M03 – raivausyksikkö

Yksikkö koostui savipitoisesta sorasta ja hiekasta, seassa nokea, hiiltä ja laastia. Tiilimurskan lisäksi yksikössä oli runsaasti kaakelin paloja. Väritään yksikkö oli harmaanruskea, tummahko. Kyseessä lienee Turun palon 1827 jälkeinen purku- ja tasoitekerros. Yksikkö kaivettiin kaivinkoneella.

M03 pinta nykytasosta 60 – 70 cm, Z = 4.55 – 4.65 m.

M03 pohja nykytasosta 60 – 75 cm, Z = 4.45 – 4.60 m.

M06 – kulttuurimaa

Yksikkö oli osin M03:n kaltainen, mutta savipitoisuus oli selvästi suurempi ja väri harmahtavampi. Savipitoiseen kerrokseen oli sekaantunut hiekkaa ja soraa, jonkin verran nokea ja laastia. Yksikön alemmissä tasoissa savipitoisuus kasvoi muiden aineiden osuuden vähetessä. Mahdollisesti osa M03 aineksista on sekoittunut sen alapuoliseen maahan. Maayksikkö M06 kaivettiin R07 kivien välistä ja R10 ja M11 päältä. R07:n koillispuolella maayksikössä oli hiilikeskittymä, jossa oli pienehkö palanut puun pala. Raja M11:een oli selkeä, mutta M14:ään melko epäselvä. Kerroksen paksuus oli 4 – 18 cm. Maayksikön löydöt sisälsivät kaakelin paloja, liitupiipun pesän, keramiikan palan ja rautanauvoja. Ajoitettavat löydöt ovat 1700-luvulta. Eläinten luita kerroksessa ei juurikaan ollut.

M06 pinta nykytasosta 60 – 75 cm, Z = 4.45 – 4.60 m.

M06 pohja nykytasosta 76 – 80 cm, Z = 4.40 – 4.44 m.

R07 – mukulakivetyk

Mukulakivetykseksi tulkittu rakenne R07 sijaitsi koekaivanto A:n lounaislaidassa vain noin 60 cm:n syvyydessä torin nykypinnasta. Yksikkö koostui kooltaan hyvin vaihtelevista mukulakivistä. Ne muodostivat kuitenkin melko tasaisen pinnan. Pitkulaiset kivet oli pääsääntöisesti asetettu kaakkois-luoteis –

suuntaisesti. Rakenteen koillislaidalla oli rivissä kolme suurempaa kiveä, joiden pinta oli aavistuksen alemmalla tasolla kuin muun kivetyksen. Nämä kolme kiveä olivat rakenteen R09 lankun päällä. Muuten R07 oli maayksikkö M14 päällä. (Kartat n:o 2 ja 9; valokuvat KF042648 ja KF042649)

R07 pinta nykytasosta 55 – 60 cm, Z = 4.59 – 4.65 m.

R07 pohja nykytasosta 68 – 75 cm, Z = 4.38 – 4.45 m.

R10 – puurakenne

Rakenne R07 koillisreunan kivien alla sijaitsi luode-kaakkoissuuntainen lankku, jonka koillispuolella 20 cm:n etäisyydellä siitä oli kapeampi haljispuolikas. Molemmat puut olivat melko lahoja. Haljispuolikas jatkui molemmista päistään profiiliin samoin kuin lankun luoteispää. Puut olivat osin uponneena maayksikkö M14 saveen. (Kartat n:o 2, 3 ja 9; valokuva KF042654)

R10 pinta nykytasosta 70 – 80 cm, Z = 4.31 – 4.41 m.

R10 pohja nykytasosta 84 – 94 cm, Z = 4.28 – 4.41 m.

M11 – kulttuurikerros

Tumma, hyvin ohut (1-2 cm) humuspitoinen savikerros koekaivausale A:n koillislaidassa. Kerros rajoittui lounaassa rakenne R10 lankun reunaan vasten ollen osin saman rakenteen haljispuolikkaan päällä. Rakenne R10:n lankun ja haljispuolikkaan välissä kerroksen paksuus oli noin 4 cm. Kerrosta M11 ei ollut rakenne R10:n alla, joten kerros lienee samanaikainen tai uudempi kuin R10. Maayksikkö M11:den alla oli maayksikkö M14. Maayksikön ainoa löytö oli mahdollisesti 1700-luvulle ajoittuva kuparikolikko.

M11 pinta nykytasosta 80 – 90 cm, Z = 4.29 – 4.41 m.

M11 pohja nykytasosta 91 – 82 cm, Z = 4.27 – 4.38 m.

M14 – kulttuurikerros

Tummanharmaa murea savi, jossa hiesulaikkuja ja jonkin verran tiilimurskan paloja. Löytöjä sisältävän kerroksen paksuus oli alle 10 cm, jonka jälkeen yksikkö jatkui löydöttömänä, mutta muuten koostumukseltaan samanlaisena luontaisena kerroksena. Maayksikön pintakerroksista löytyi piin pala, joitakin rautanauvoja ja keramiikan pala, ilmeisesti 1700-luvulta.

Kerroksen pohjalle kaivettiin 50 cm:n syvyinen koeoja, kunnes vastaan tuli selkeä tiivis savi. Ojaan kaivettiin vielä halkaisijaltaan 30 cm:n levyinen ja puolimetriä syvä kuoppa.

M14 pinta nykytasosta 80 – 84 cm, Z = 4.36 – 4.40 m.

M14 pohja nykytasosta 94 cm, Z = 4.26.

Koeojan pohja Z = 3.76 m.

Tulkinta ja yhteenveto koekaivanto A:sta

Kauppatorin nykyisen kivetyksen alainen täyttösorakerros oli ohut, vain noin 30 – 50 cm. Sen alapuolella oli Turun palon 1827 jälkeinen raivaus- ja tasoitekerros. Noin 60 cm:n syvyydellä torin nykyпинasta oli mukulakiveys (R07), joka liittyy paikalla sijainneen Uudentorin 1760-luvun ensimmäiseen kiveykseen (Nikula 1970, s.103). Sen alapuolinen puurakenne (R10) ja maayksikkö M11 lienevät lähes

samanaikaisia tai vähän vanhempia. Alimman kerroksen muodosti maayksikkö M14, joka löytöaineiston perusteella ajoittunee pikemminkin vielä 1700-luvun puolelle kuin 1600-luvun jälkipuoliskolle.

Koekaivanto A:n perusteella arkeologisesti tutkittavan kerrostuman paksuus on tässä kohdin toria 30 – 40 cm ja alkaa noin 60 cm syvyydeltä rakenteen 07 (mukulakiveys) kohdalta.

6.2. Koekaivanto B

Koekaivanto B sijaitsi lähellä Kauppatorin itäkulmaa. Nykyisen torikiveyksen pinnan taso oli koekavannon kohdalla 5.52 – 5.56. Koneellisesti kaivettiin ylimmät kerrokset M01, M02 ja M03 ja kaivaus lapioin ja lastoin aloitettiin yksiköstä M04. Muut koekaivanto B:n maayksiköt olivat M08, M12, M13, M15, M16, M17 ja M18 sekä rakenneyksiköt R05 ja R09 (kartta n:o 10). Koekaivanto B:n itäkulmauksessa kulki poikkileikkaukseltaan suorakaiteen muotoinen, betonista rakennettu kanaali, joka ei esiintynyt alueen kaapeli- ja putkistokartoissa. Kanaalin pinta oli 70 cm:n syvyydessä torin nykypinnasta. Sen kaivanto leikkasi koekaivanto B:n itäkulmaa ja kaakkoislaitaa ja on mahdollisesti sekoittanut jonkin verran viereisiä maayksiköitä.

M01 – täyttömaa

Nupukiveyksen (20 cm) alla olevan täyttösoran kerroksen paksuus oli noin 40-50 cm.. Yksikkö kaivettiin kaivinkoneella. Yksikön alapuolelta tulivat esiin M02 sekä rakenne R05:n ylimmät kivet.

M01 pohja nykytasosta noin 70 cm, Z = 4.87 m.

M02 – täyttömaa

Paksuudeltaan vaihteleva ruskeanharmaa savikerros M01:n ja M03:n välissä. Yksikkö kaivettiin kaivinkoneella.

M02 pinta nykytasosta noin 70 cm, Z = 4.87 m.

M02 pohja nykytasosta noin 80 cm, Z = 4.77 m.

M03 – raivausyksikkö

Yksikkö koostuu savipitoisesta sorasta ja hiekasta, seassa nokea, hiiltä, tiilimurskaa ja laastia. Väritään yksikkö oli harmahtavan ruskea. Kyseessä lienee Turun palon 1827 jälkeinen purku- ja tasoitekerros. Yksikkö kaivettiin kaivinkoneella.

M03 pinta nykytasosta noin 80 cm, Z = 4.77 m.

M03 pohja nykytasosta noin 98 cm, Z = 4.59 m.

M04 – raivausyksikkö

Hiekka- ja sorapitoinen, savea sisältävä kerros, jossa oli jonkin verran nokea ja hiiltä. Yksikkö kaivettiin rakenne R05:n kivijalan välistä. Kerroksen alapuolella oli maayksikkö M08. Kerroksen vahvuus oli noin 5 – 20 cm. Sen pinta oli noin 90 cm:n syvyydessä torin nykypinnasta. Maayksikön löydöt käsittivät keramiikan paloja, fajanssia, kaakelia, liitupiipun pesän ja varren, pullolasia sekä seltteripullon palan. Ajoitettavat löydöt ovat 1700-luvun lopulta ja 1800-luvun alusta.

Koekaivanto B:n koillisivustalla maayksikkö M04 ulottui 10-12 cm ympäröivää maata syvemmälle. Kun maayksikkö M06 oli poistettu kyseisestä kohdasta, muodostui siihen pohjaltaan puolipyöreä tasa-levyinen uoma, jonka alainen maa osoittautui kuuluvan yhteen maayksikkö M17 kanssa. Uoman paikalta on jossakin vaiheessa poistettu selvästi hirsi, joka on liittynyt rakenne R09:n hirsiarinaan. Uoman kanssa samansuuntaisesti vastaavaan syvyyteen jäi profiiliin rakenne R09:ään liittynyt hirsi.

M04 pinta nykytasosta 98 cm, $Z = 4.59$ m.

M04 pohja nykytasosta 100-120, $Z = 4.37 - 4.57$ m.

R05 – kivijalka

Suurehkoista kivistä muodostettu kivijalka. Suurimmat kivet olivat halkaisijaltaan 50 – 80 cm. Koekaivanto B:n luoteislaidalla kivien yläpinta oli 60 – 65 cm:n syvyydessä torin nykypinnasta. Myös kaivannon kaakkoislaidalla oli vastaavaan rakenteeseen kuuluvia kiviä, mutta niiden vierestä kulkevan betonikanaalin kaivanto on mahdollisesti liikuttanut näitä kiviä. Dokumentoinnin jälkeen kivet poistettiin kaihinkoneella. (Kartat n:o 4 ja 10; valokuvat KF042646 ja KF042647)

R05 pinta nykytasosta 75 – 55 cm, $Z = 4.81 - 5.02$ m.

R05 pohja nykytasosta 100 – 120 cm, $Z = 4,37 - 4.57$ m.

M08 – kulttuurikerros

Savipitoinen kerros, jossa hiekka- ja sorapitoisuus selkeästi pienempi kuin yläpuolisessa M04 kerroksessa. Kerros sisälsi sekä laastia että puuroskaa. Puuroskan seassa oli jonkin verran tuohtia ja selkeästi kirveenveistossa syntyneitä lastuja. Kerroksen savipitoisuus kasvoi luoteislaitaan kohden, jossa kerroksen leikkasi rakenne R09:n hirsiarina. Kerroksen vahvuus oli 6 – 8 cm. Kerroksesta ei ole löytöjä. Raja sekä yläpuoliseen M04:ään että alapuoliseen M12:een oli melko selkeä.

M08 pinta nykytasosta 98 – 106 cm, $Z = 4.51 - 4.59$ m.

M08 pohja nykytasosta 106 – 111 cm, $Z = 4.46 - 4.51$ m.

R09 – hirsiarina

Kyseessä on rakenteeseen R7:n kuuluva hirsiarina. Kaivannon luoteislaidalla samassa tasossa oli kolme koillis-lounais-suuntaista hirttä noin 100 cm:n syvyydessä torin nykytasosta. Vastakkaisella laidalla, 20 cm alemmalla tasolla, oli kaksi vastaavanlaista hirttä. Se ei selvinnyt, oliko hirsiiä vielä lisää profiilissa. Kaivannon koillisprofiilissa oli edellisiin hirsiiin nähden poikittainen hirsi. Sen edustalta on mahdollisesti jossakin aikaisemmassa vaiheessa poistettu hirsi (ks. M04 kuvaus) Koekaivanto B:n seinämätukia rakennettaessa jouduttiin poistamaan läntisen nurkkatolpan asettamista estänyt kaivannon luoteislaidalla sijainnut hirsi. Se oli pituudeltaan 262 cm, josta noin 100 cm oli lounaisprofiilin sisällä. Muut hirret, jotka jouduttiin kaivannon edetessä poistamaan, katkaistiin profiilin kohdalta. Sekä koillisprofiiliin että kaakkoisprofiiliin jäi poistamaton hirsi. Keskialuetta lähimpänä olevan hirren alla oli halkaisijaltaan neljän cm:n paksuinen ja 22 cm:n pituinen pystypaalu, joka ei välttämättä liity tähän rakenteeseen.

Hirsiarinan hirret olivat sekundaarikäytössä, mahdollisesti puretusta rakennuksesta. Ne olivat maassa lappeellaan. Osa hirren alapuolisista laidoista oli veistetty piilukirveellä poikittain. Hirsien poikkileikkausmitat olivat noin 15 x 25 cm. Luoteislaidan hirsissä olivat salvoslovet näkyvillä. Salvosten perusteella hirret ovat ns. sahanurkkaisesta rakennuksesta, mikä viittaisi siihen, että hirret ovat aikaisintaan 1700-luvun lopulta.

Rakenne R09:n hirret leikkasivat maayksiköt M08, M12 ja M13. (Kartat n:o 5 ja 10, valokuvat

KF042650 – KF042653 sekä KF042655 ja KF042656)

R09 pinta nykytasosta 100 cm – 127 cm, $Z = 4.30 - 4.57$ m.

R09 pohja nykytasosta 113 – 142 cm, $Z = 4.15 - 4.44$ m.

M12 – kulttuurikerros

Maayksikkö M08:n alla oli puulastua ja –roskaa sekä muuta orgaanista ainesta sisältävä melko vähäsavinen, 3 – 4 cm:n vahvuinen kerros. Kerroksessa oli runsaasti kirveellä veistettyjä lastuja. Kerroksessa oli kaksi lyhyehköä, parin cm:n paksuista maatonutta laudanpalaa. Raja maayksikkö M13:een nähden selkeä, yläpuoliseen yksikköön M08 melko selkeä. Rakenne R09 leikkasi kerroksen.

Kerroksesta löytyi joitakin, mahdollisesti 1600-luvun keramiikan paloja.

M12 pinta nykytasosta 106 – 108 cm, $Z = 4.49 - 4.51$ m.

M12 pohja nykytasosta 110 – 112 cm, $Z = 4.45 - 4.47$ m.

M13 – kulttuurimaa

Tumma, nokipitoinen, tiivis savipitoinen multa. Kerroksessa lisäksi jonkin verran hiekkaa. Kerroksessa oli muutamia pieniä tiiliskiven paloja. Kerros oli M12 alla. Kerroksen vahvuus oli 4-5 cm, kaakkoislaidassa kerroksen pinta oli kymmenisen senttiä syvemmällä kuin muualla. Raja selkeä yläpuoliseen maayksikkö M12:een ja melko selkeä alapuoliseen M16:een nähden. Rakenne R09 leikkasi kerroksen.

Kerroksessa oli jonkin verran eläinten luita, runsaammin kuin sen yläpuolisessa kerroksessa. Kerroksesta löydetyt keramiikan palat ovat 1600-luvulta. Lisäksi kerroksesta tavattiin nappi, haka, rautanauloja, liitupiipun varren paloja sekä liitupiipun pesä, joka ajoittune 1640-luvulle.

M13 pinta nykytasosta noin 110-125 cm, $Z = 4.32 - 4.47$ m.

M13 pohja nykytasosta noin 115-130 cm, $Z = 4.27 - 4.42$ m.

M15 – kulttuurimaa

Koekaivanto B:n itänurkassa, kaakkoislaidalla olleen hirren päällä ja sen luoteissivustalla oli pieni 1-2 cm:n paksuinen kerros palanutta hiekkaa ja laastia. Yksiköstä ei löytöjä. Kyseessä voi olla maayksikkö M17 liittyvä anomalia.

M15 pinta nykytasosta 121 cm, $Z = 4.36$ m.

M16 – viljely-yksikkö?

Hiekkapitoinen, tumma multava savi. Yksikön yläosassa maa nokipitoisempaa kuin alempana. Kerroksen paksuus noin 15 – 20 cm. Kerroksen alaosassa multavuus pienenee ja savisuus kasvaa. Yksikkö on muodostunut pääosin M13 alle. Rakenne R09 hirsiarina on kaivettu maayksikkö M16:een. Hirsiarinan erottaa maayksikkö M16:sta rakenne R09:ään liittyvä maayksikkö M17.

Yksikön löydöt sisälsivät keramiikkaa, muutaman pienen tasolasin palan, pari rautanaulaa ja soljen. Keramiikka ajoittune 1600-luvulle.

M16 pinta nykytasosta 112 – 123 cm, $Z = 4.34 - 4.45$ m.

M16 pohja nykytasosta 130 – 140 cm, $Z = 4.17 - 4.27$ m.

M17 – kulttuurimaa

Pääosin rakenne R09 alta kaivettu maayksikkö, joka muistutti suuresti maayksikkö M16:tta, ollen kuitenkin tiiviimpää. Myös yksikön hiekka-, laasti- ja tiilimurskapitoisuus oli suurempi kuin maayksikkö M16:ssa. Maayksikkö lienee muodostunut pääosin M16:sta kaivettaessa rakenne R09 hirsiarinaa. Sen paksuus on noin 4 – 6 cm ja raja maayksikkö M16:een melko epäselvä.

Maayksiköstä löytyi liitupiipun varsi, ohuita tasolasin palasia ja keramiikan pala. Keramiikka ajoittune 1500-/1600-luvun vaihteeseen.

M17 pinta nykytasosta 114 – 142 cm, Z = 4.15 – 4.43 m.

M17 pohja nykytasosta 124 cm, Z = 4.33 m, paitsi kaakkoislaidalla, jossa pohja on noin 145 cm:n syvyydessä (Z = 4.12 m.)

M18 – luontainen yksikkö

Harmaa, mureahkon tuntuinen likaisen saven kerros, jota kaivettiin noin 10 cm. Kerroksesta ei löytöjä. Kerroksen pohjalle tehtiin lopuksi noin 80 cm:n syvyinen, halkaisijaltaan 60 cm:n kaivanto. Maa oli harmaata, puhdasta savea.

M18 pinta nykytasosta 130 – 145 cm, Z = 4.12 – 4.27 m.

M18 pohja nykytasosta 148-152 cm, Z = 4.05 – 4.09 m.

Koekuopan pohja nykytasosta noin 210 cm, Z = 3.47 m.

Tulkinta ja yhteenveto koekaivanto B:stä

Koekaivanto B:n torin alainen täyttösorakerros oli paksuudeltaan noin 50 cm. Sen alapuolella oli Turun palon 1827 jälkeinen raivaus- ja tasoitekerros, joka ulottui syvimmillään 100 cm:n syvyydelle. Torin nykypinnasta 60 – 65 cm syvyydellä oli kivijalan jäännös (R05). Kivijalan alla oli hirsiarina (R09). Kivijalka ja sen alinen hirsiarina ovat löytöaineiston perusteella 1700- ja 1800-lukujen taitteesta. Maayksiköiden M08 ja M12 puulastut eivät liittyne rakenne R09 hirsiin, jotka ovat selkeästi kyseisessä rakenteessa sekundaarikäytössä, vaan varhaisempiin asutusvaiheisiin. Rakenteiden R05 ja R09 alapuoliset maayksiköt (M12 – M17) ajoittuvat löytöaineiston perusteella 1600-luvulle. Kivijalan ja hirsiarinan rakentaminen oli tuhonnut aikoinaan 1700-luvun kerrostumia. Alimpana kerrostumana pohjasaven päällä oli hiekkapitoinen, tumma, multava, nokipitoinen savi (M16), joka mahdollisesti liittyy pelto- tai niittymaahan. Kerrostuman ja sen yläpuolella olevan maayksikön löytöaineiston perusteella maayksikkö M16 ajoittune 1600-luvun alkupuolelle. Mahdollisen peltokerroksen päälle muodostuneet varhaisimmat asutuskerrostumat näyttävät ajoittuvan löytöaineiston perusteella 1600-luvun puolivälin paikkeille.

Koekaivanto B:n perusteella arkeologisesti tutkittavan kerrostuman paksuus on tässä kohdin toria 40-50 cm ja alkaa noin 90 cm:n syvyydeltä.

6.3. Koekaivanto C

Koekaivanto C sijaitsi lähellä Kauppatorin pohjoiskulmaa. Kaivinkoneella poistettiin ylimmät kerrokset M01, M02 ja M03 ja kaivaus lapioin ja lastoin aloitettiin yksiköstä M20. Muut koekaivanto C:n maayksiköt olivat M21, M23, M24, M25, M26, M27, M28, M29 ja M30 sekä rakenneyksikkö R22. Koekaivanto osui paikkaan, jossa on kulkenut Aninkaisten välikatu. Katu ei esiinny vielä Olof Gangiuksen vuonna 1634 laatimassa kaupunkimittauksessa. Maanmittari Hans Hansson laati 1600-luvun puolivälis-

sä Turun uudistussuunnitelman, jossa kyseinen katulinja jo esiintyy. Vuonna 1710 laaditussa kaupunkimittauksessa katulinja on jo olemassa.

M01 – täyttömaa

Nupukiveyksen (20 cm) alla olevan täyttösoran kerroksen paksuus oli noin 120 – 130 cm. Kerros oli paikoin M02:den, paikoin M03:n päällä. Noin 90 cm:n syvyydessä nykypinnasta oli muutama mukulakivi, jotka eivät kuitenkaan muodostaneet yhtenäistä pintaa. Yksikkö kaivettiin kaivinkoneella. Yksikön alapuolelta tulivat esiin M02 sekä rakenne R05:n ylimmät kivet.

M01 pinta nykytasosta 20 cm, $Z = 5.55 - 5.61$ m.

M01 pohja nykytasosta 145 – 150 cm, $Z = 4.22 - 4.27$ m.

M02 – täyttömaa

Paksuudeltaan (1-10 cm) vaihteleva savikerros M01:n ja M03:n välissä. Yksikkö kaivettiin kaivinkoneella.

M02 pinta nykytasosta noin 145 –150 cm, $Z = 4.22 - 4.27$ m.

M03 – raivausyksikkö

Yksikkö koostuu savipitoisesta sorasta ja hiekasta, seassa nokea, hiiltä, tiilimurskaa ja laastia. Kyseessä lienee Turun palon 1827 jälkeinen purku- ja tasoitekerros. Yksikkö kaivettiin kaivinkoneella.

M03 pinta nykytasosta 145 – 155 cm, $Z = 4.17 - 4.27$ m.

M03 pohja nykytasosta 165 cm, $Z = 4.07$ m.

M20 – raivausyksikkö

Katukivetyksen päältä käsin kaivettu maayksikkö, joka muodostui pääosin M03:n pohjasta ja siihen sekoittuneesta M21 kerroksesta. Löydöt käsittivät pääasiassa kaakelin paloja. Kerroksesta löytyi myös joitakin keramiikan ja pullolasin paloja.

M20 pinta nykytasosta 160 – 165 cm, $Z = 4.07 - 4.12$ m.

M20 pohja nykytasosta 164 – 170 cm, $Z = 4.02 - 4.08$ m.

M21 - katu

Pääosin katukivetyksen R22 päälle ja kivien väliin tallaantunut tiivis multaa ja orgaanista ainesta sisältänyt hiekkakerros. Kerroksen väri likaisen harmaanruskea. Kerroksesta löytyi joitakin keramiikan paloja ja ohutta tasolasia.

M21 pinta nykytasosta 162 -178 cm, $Z = 3.94 - 4.10$ m.

M21 pohja nykytasosta 181 - 196 cm, $Z = 3.76 - 3.91$ m.

R22 - Katukivetyk

Tasainen, hyvin tiivis ja tiukka mukulakivikerros. Kivien halkaisija vaihteli 5 – 30 cm:n välillä ja muo-

oltaan vaihtelevat kivet oli pyritty asettamaan lappeelleen. Kaivannon luoteis- sekä kaakkoislaidassa sijaitsi kivetystä suuremmat kivet ja niiden välinen alue oli tehty pienemmistä kivistä. Kivetyksestä päätellen katu on kulkenut lounais-koillis –suuntaisesti. (Kartat n:o 7 ja 11; valokuvat KF042657 ja KF042658).

R22 pinta nykytasosta 162 – 175 cm, Z = 3.97 – 4.10 m.

R22 pohja nykytasosta 166 – 193 cm, Z = 3.79 – 4.06 m.

M23 – katu

Mukulakivetyksen (R22) alainen, 15 – 30 cm:n vahvuinen täyttösorakerros. Hyvin homogeenista ja puhdasta sora. Alapuolella maayksikkö M24, johon raja selkeä. Kerroksen löydöt olivat hyvin niukkoja: pieniä palasia keramiikkaa ja tasolasia sekä liitupiipun varsi.

M023 pinta nykytasosta 180-188 cm, Z = 3.84 – 3.92 m.

M023 pohja nykytasosta 192- 206 cm, Z = 3.66 – 3.80 m.

M24 – katu

Tiivis, hienoa savista hiekkaa ja joitakin humusläikkiä sisältävä, likaisen kellanruskea pinta, jonka alapuolella M 23 kaltainen 20 – 30 cm:n paksuinen täyttösorakerros jatkuu. Pinta ja sen alainen sora kaivettiin yhtenä yksikkönä. Yksiköstä ei ole löytöjä. Pinta oli keskeltä korkeampi kuin kaivannon luoteis- ja kaakkoislaidalla. Raja M25:een on melko selkeä

M024 pinta nykytasosta 194 –206 cm, Z = 3.66 – 3.78 m.

M024 pohja nykytasosta 215 – 222 cm, Z = 3.50 – 3.57 m.

M25 – katu

Likaisenruskea, 10 – 15 cm:n vahvuinen sorakerros, jonka seassa on vähäinen määrä humusta. Pinta oli kovahko, mahdollisesti tallattu. Sora-aines kerroksessa on koostumukseltaan samanlaista kuin ylemmissä M23 ja M24 kerroksissa. Löydöt kerroksesta olivat hyvin niukkoja: pala pullolasia. Raja alapuoliseen M27 kerrokseen melko selkeä. (Valokuvat KF042659 ja KF042660)

M25 pinta nykytasosta 218 – 223 cm, Z = 3.49 – 3.54 m.

M25 pohja nykytasosta 228 – 231 cm, Z = 3.41 – 3.44 m.

M26 – kulttuurimaa

Kaivannon etelänurkkauksessa erittäin kova, noin 10 cm:n vahvuinen maayksikkö, joka on muodostunut M24:n kaltaisesta maasta. Raja M24:ään on melko selkeä. Maayksikön pohjoisraja muodosti selkeän, itä-länsi –suuntaisen suoran linjan. Raja alapuoliseen M25:een on selkeä. Myös M25 pinta M26:den alapuolella oli ympäröivää maata kovempaa. Kerroksesta ei löytöjä. (Valokuvat KF042659 ja KF042660)

M26 pinta nykytasosta 206 – 210 cm, Z = 3.62 – 3.66 m.

M26 pohja nykytasosta 222 cm, Z = 3.50 m.

M27 – kulttuurimaa

Humuksen ja saven sekainen hiekkakerros. Yksikön pinta oli melko tasainen, mutta alapuolinen raja

muhkurainen. Kerroksen paksuus oli vaihteleva, 3 – 12 cm. Paikoin pieniä, halkaisijaltaan 4 – 8 cm:n kiviä. Yksiköstä tavattiin keramiikkaa 1600-/1700-luvun taitteesta.

M27 pinta nykytasosta 230 – 235 cm, $Z = 3.37 - 3.42$ m.

M27 pohja nykytasosta 234 – 244 cm, $Z = 3.28 - 3.38$ m.

M28 – täyttömaa?

Koekaivanto C:n etelänpuoleisella puolikkaalla ollut harmaa, pinnaltaan hyvin muhkurainen, siltimäistä savea sekä pieniä, halkaisijaltaan 5 – 10 cm:n, kiviä sisältänyt kerros. Kerros oli ikään kuin läjitetty paikalleen. Raja yläpuoliseen M27 ja alapuolisiin M30 ja M29 kerroksiin selkeä. Kerroksen löydöt ovat M28:n ja M29:n välisestä, melko muhkuraisesta rajapinnasta: Liitupiipun varsi ja kaksi keramiikan palaa, jotka ajoittunevat 1700-luvun alkuun. (Kartta n:o 8)

M28 pinta nykytasosta 232 – 240 cm, $Z = 3.32 - 3.40$ m.

M28 pohja nykytasosta 242 – 246 cm, $Z = 3.26 - 3.30$ m.

M29 – kulttuurimaa

Tumma, humus- ja nokipitoinen, pinnaltaan epätasainen savikerros. Kerros sisälsi hiukan tiilimurskaa ja pari pientä palanutta puun palaa. M29 oli pinta-alaltaan pieni, halkaisijaltaan alle 100 cm:n alue koekaivanto C:n keskivaiheilta pohjoiskulmaukseen. Se ei ulottunut profiileihin. Raja yläpuolisiin M28 ja M27 yksikköihin melko selkeä, mutta alapuoliseen M30 kerrokseen melko epäselvä. Kerroksesta löytyi keramiikan pala, joka on laadultaan samaa kuin M28:sta löydetty keramiikka. (Kartta n:o 8)

M29 pinta nykytasosta 232 – 236 cm, $Z = 3.36 - 3.40$ m.

M29 pohja nykytasosta 242 – 246 cm, $Z = 3.26 - 3.30$ m.

M30 – kulttuurimaa

Multava, hiekkaa ja humusta sisältävä laikkuinen savikerros. Sisältää jonkin verran, varsinkin pintaosassa, nokea. Muistuttaa maayksikkö M29:ää, mutta ei sisällä tiilimurskaa ja nokipitoisuus on selvästi pienempi. Kerrosta kaivettiin 10 – 15 cm, kunnes se muuttui yksinomaan saveksi. Raja oli epäselvä. Kerroksen löydöt käsittivät keramiikkaa, pari tasolasin palaa ja rautanaulan. Löydöt eivät olleet tarkemmin ajoitettavissa.

M30 pinta nykytasosta 242 – 246 cm, $Z = 3.26 - 3.30$ m.

M30 pohja nykytasosta 260 – 268 cm, $Z = 3.04 - 3.12$ m.

Kaivannon pohjalle tehtiin lopuksi noin puoli metriä syvä koekuoppa; maa oli siinä harmaata, murumaista savea.

Tulkinta ja yhteenveto koekaivanto C:stä

Torin alainen täyttösorakerros oli 130 cm vahvuinen, jonka alapuolella oli Turun palon 1827 jälkeistä raivaus- ja tasoitekerrosta. Noin 165 – 175 cm:n syvyydessä tuli vastaan vanha katukivetyk. Katu lienee kivetty 1770-luvulla (vrt. Nikula 1970, s.105). Se on jäänyt pois käytöstä Turun palon 1827 jälkeen. Maayksiköt M24 ja M25 liittyvät kivetyksen valmisteluun ja on ajettu pohjasoraksi. Mahdollisesti soranajo on tapahtunut kahdessa vaiheessa, mihin viittaa kerrosten välillä ollut ohut, tallattu pinta. Näiden alapuolinen sorakerros M25 on mahdollisesti vanhempi, jonkin vuoden käytössä ollut katutaso. Alin katulinjaukseen liittyvä taso on mahdollisesti M27, joka on ollut käytössä 1600-luvun lopulla ja/tai 1700-luvun alussa. Maayksiköt M29 ja M30 lienevät katulinjausta edeltävältä ajalta 1600-luvulta ja

voinevat liittyä viljely- ja/tai laidunkäyttöön.

Arkeologisesti tutkittavien kerrosten paksuus torin tällä osalla on koekaivanto C:n perusteella noin 100 cm. Katulinjauksen kohdalla tosin R22:n alaiset täyttösorakerrokset M23 ja M24 olivat vähälöydöksisiä, koostumukseltaan hyvin homogeenista maa-ainesta. Täyttösorakerrokset olisi mahdollista poistaa koneellisesti, varsinkin kun kyseisten kerrosten ajoituskaan tuskin on 1750-lukua vanhempi. On kuitenkin hyvin luultavaa, että katulinjan sivuilla sijainneiden rakennusten kulttuurikerrokset ovat paksuudeltaan vähintään 100 cm, mikä on tutkittava kokonaan käsin.

7. Lopuksi

Koekaivausten tulokset tukevat maaperäkairausten perusteella saatua käsitystä kulttuurimaan paksuuden vaihteluista torilla. Kauppatorin Eerikinkadun puoleisella sivustalla kerrostuma on ohuempi kuin Kauppiaskadun puoleisella sivustalla. Eerikinkadun puoleisella sivustalla se on ohuimmillaan lähempänä Aurakatua ja kasvaa kohti Kauppiaskatua. Kauppiaskadun puoleisella sivustalla kulttuurikerrostuman paksuus on ohuimmillaan lähempänä Eerikinkatua ja kasvaa huomattavasti siirryttäessä kohti Yliopistonkatua. Arkeologisesti kaivauksin tutkittavan kerrostuman paksuus vaihtelee samalla tavalla. Koekaivausten perusteella kulttuurikerrokset kiinteine rakenteineen ovat kohtuullisen hyvin säilyneitä.

Turussa 24:nä päivänä syyskuuta vuonna 2004

Jukka Sipilä
Koekaivausten kaivausjohtaja

8. Käytetty kirjallisuus

Kostet, Juhani, Turun asemakaavallinen kehitys keskiajalta vuoden 1827 suurpaloon. Teoksessa: *Turun nimistö I. Turun maakuntamuseo, Monisteita 8*. Turku 2001.

Laakso, Veikko, Turun kaupungin historia 1918 – 1970, ensimmäinen nide. Turku 1980.

Nikula, Oscar, Turun kaupungin historia 1721 – 1809. Ensimmäinen nide. Turku 1970.

Nikula, Oscar, Turun kaupungin historia 1721 – 1809. Toinen nide. Turku 1971.

Nikula, Oscar, Turun kaupungin historia 1809 – 1856. Turku 1972.

Ranta, Raimo, Turun kaupungin historia 1600 – 1721. Turku 1975.

TURKU KAUPPATORI 2004

MUSTAVALKONEGATIIVIT

Liite 1

Arkistonu	Sisältö	Kuvaaja	Aika
KF042646	Rakenne R05:den kivijalan yläosa, kuvattu etelästä.	Jukka Sipilä	18.8.2004
KF042647	Rakenne R05 ennen poistamista, kuvattu koillisesta.	Jukka Sipilä	18.8.2004
KF042648	Rakenne R07 ja maayksikkö M06 pinta, kuvattu koillisesta.	Jukka Sipilä	19.8.2004
KF042649	Rakenne R07 ja maayksikkö M06 pinta, kuvattu koillisesta.	Jukka Sipilä	19.8.2004
KF042650	Rakenne R09 ja maayksikkö M12 pinta, kuvattu kaakosta.	Jukka Sipilä	20.8.2004
KF042651	Rakenne R09 ja maayksikkö M12 pinta, kuvattu kaakosta.	Jukka Sipilä	20.8.2004
KF042652	Rakenne R09 ja maayksikkö M12 pinta, kuvattu kaakosta.	Jukka Sipilä	20.8.2004
KF042653	Rakenne R09 ja maayksikkö M12 pinta, kuvattu lounaasta.	Jukka Sipilä	20.8.2004
KF042654	Rakenne R10 ja maayksikkö M14 pinta, kuvattu luoteesta.	Jukka Sipilä	20.8.2004
KF042655	Rakenne R09:n luoteislaidan kaakkoisimman hirren salvos.	Jukka Sipilä	23.8.2004
KF042656	Rakenne R09:n kaakkoislaidan hirsi ja maayksikkö M16:den pintaa, kuvattu luoteesta.	Jukka Sipilä	23.8.2004
KF042657	Rakenne R22:n kadunpintaa, kuvattu lännestä.	Jukka Sipilä	25.8.2004
KF042658	Rakenne R22:den kadunpinta, kuvattu pohjoiskoillisesta.	Jukka Sipilä	25.8.2004
KF042659	Maayksikkö M25:n ja M26:n pinta, kuvattu koillisesta.	Jukka Sipilä	26.8.2004
KF042660	Maayksikkö M25:n ja M26:n pinta, kuvattu koillisesta.	Elina Saloranta	26.8.2004
KF042661	Koekäivanto C:n lounaisprofiili.	Jukka Sipilä	27.8.2004

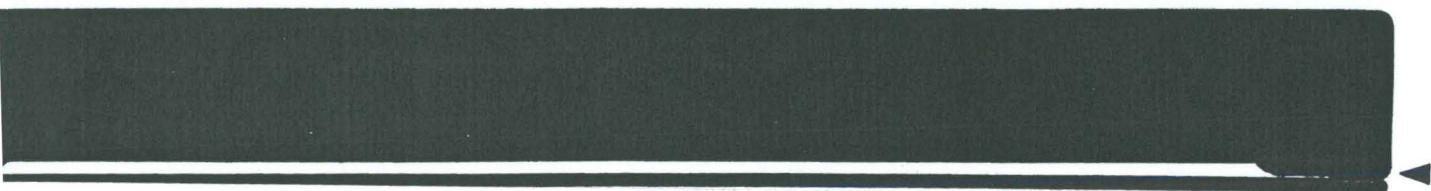
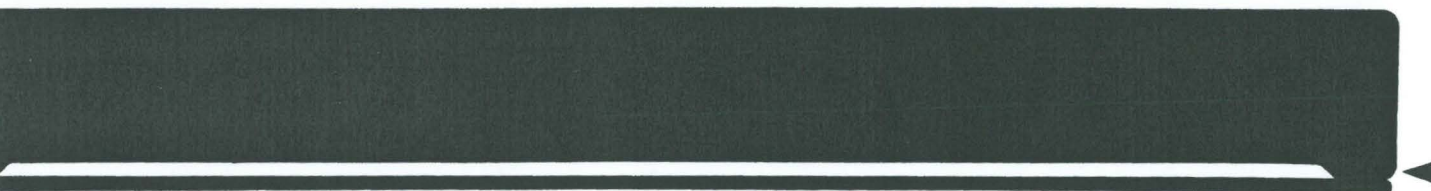
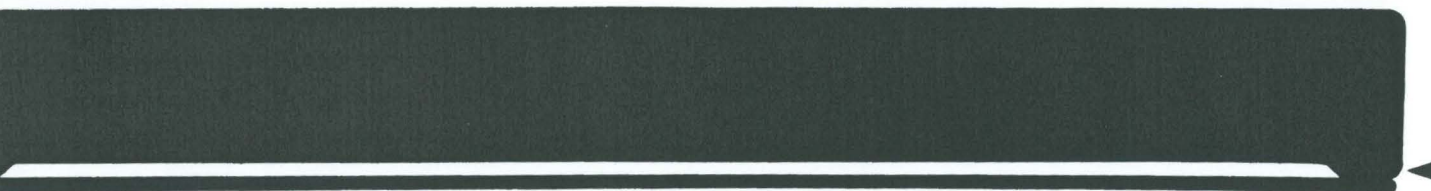
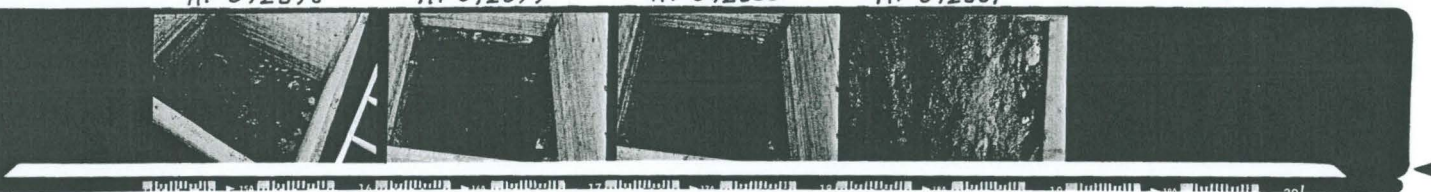
HF 042648 HF 042649 HF 042650 HF 042651 HF 042652

HF 042653 HF 042654 HF 042655 HF 042656 HF 042657

HF 042658 HF 042659 HF 042660 HF 042661

TURKU Kauppatori 2004	YLEISKARTTA Kauppatorin koekaivannot A - C Mk 1:1000
	TURUN MAAKUNTAMUSEO, TURKU Kartta n:o 1
MITTAUSDOKUMENTOINTI Jukka Sipilä / Jukka Sipilä	

105157 +

105156 +

105155 +

105154 +

105153 +

69917

+

69918

+

69919

+

69920

+

69921

+

Kaivausalueen yläreuna

Kaivausalueen alareuna

4,41
4,37

Haljispuolikas

Lankku

4,60
4,45
4,41
4,38

4,56

Hiihtynyt puu

4,59
4,44

4,31
4,28

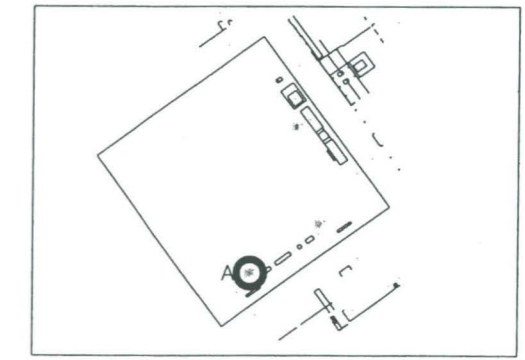
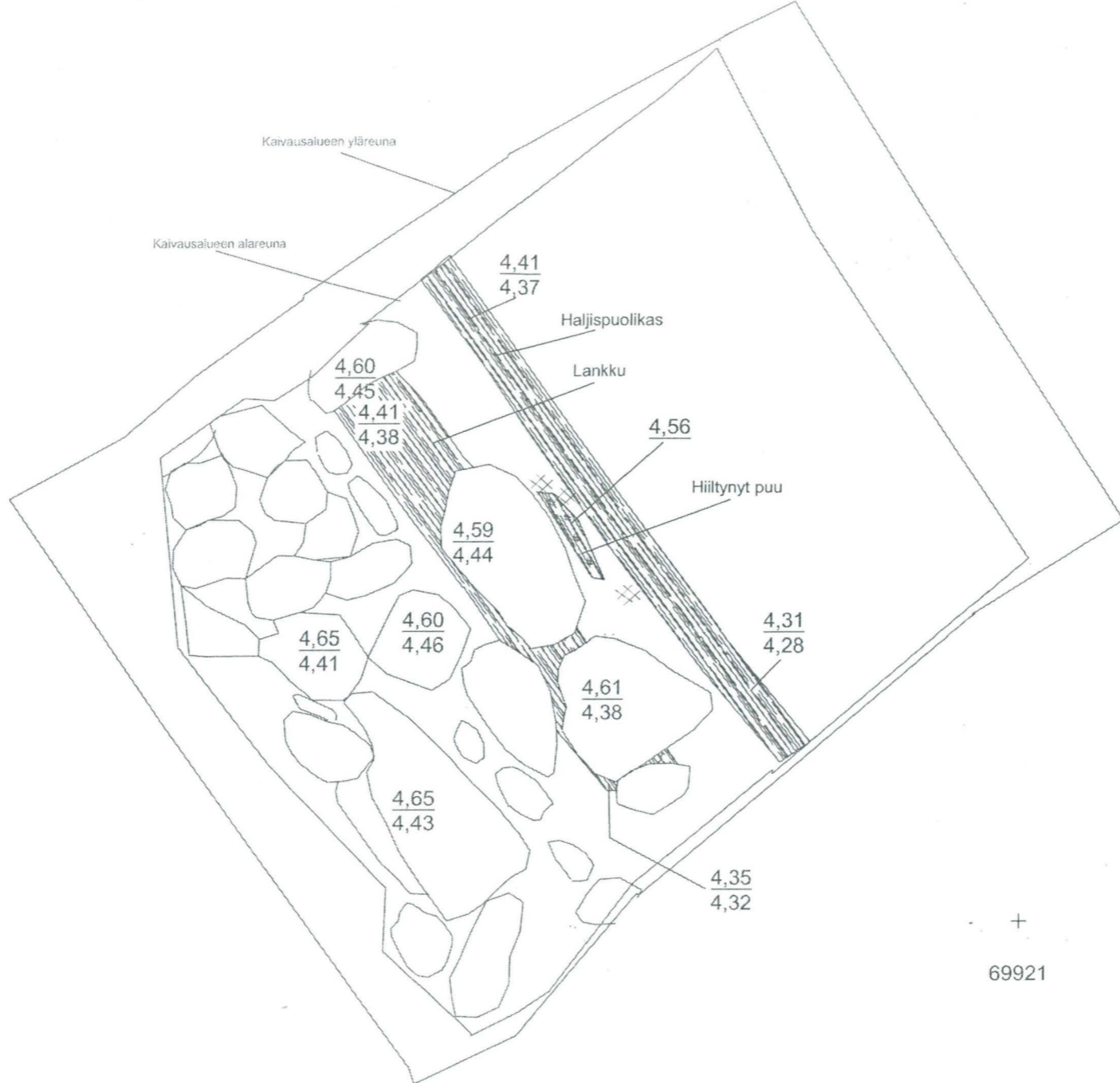
4,65
4,41

4,60
4,46

4,61
4,38

4,65
4,43

4,35
4,32

TURKU Kauppatori 2004	Yksikkökartta Koekaivanto A, R07 ja R10 Mk 1:20
	TURUN MAAKUNTAMUSEO, TURKU Kartta n:o 2
MITTAUSDOKUMENTOINTI Jukka Sipilä / Jukka Sipilä	

105157 +

105156 +

105155 +

105154 +

105153 +

69917

+

69918

+

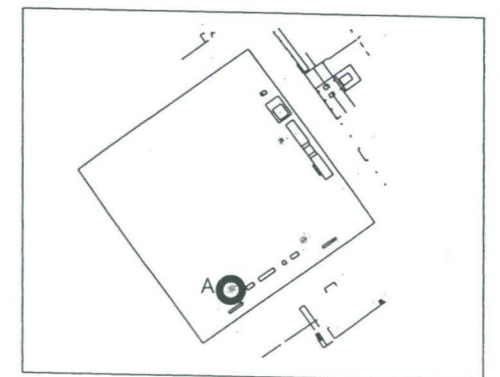
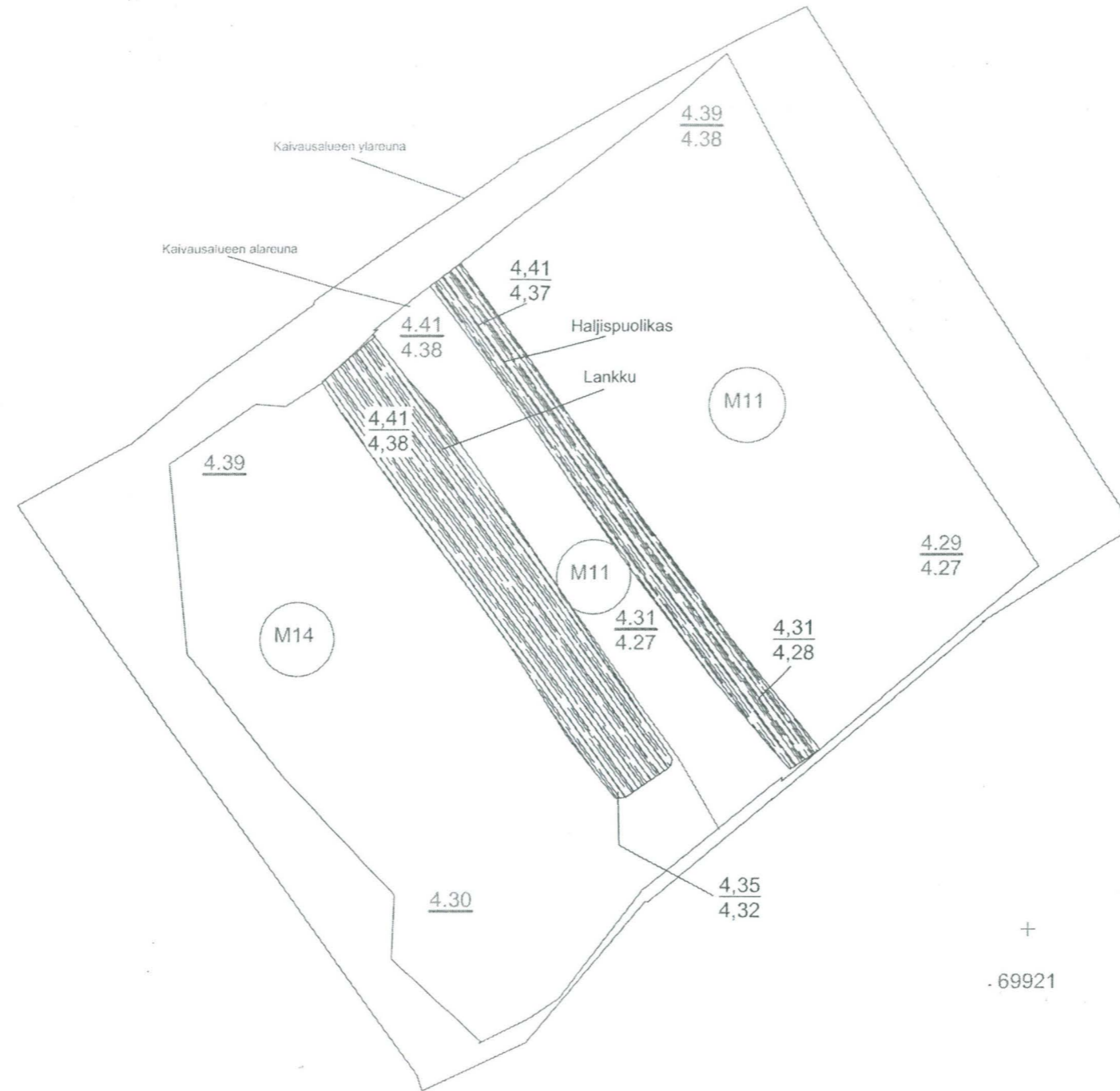
69919

+

69920

+

69921

TURKU Kauppatori 2004	Yksikkökartta Koekaivanto A, R10 sekä M11 ja M14 pinta Mk 1:20
	TURUN MAAKUNTAMUSEO, TURKU
MITTAUSDOKUMENTOINTI Jukka Sipilä / Jukka Sipilä	Kartta n:o 3

105187 +

105186 +

105185 +

105184 +

105183 +

69960

69961

69962

69963

4,95
4,61

5,02
4,44

5,05
4,57

Kanaalikaivannon leikkaus

4,94
4,59

4,51

Betoninen kanaali

4,91
4,62

M04

4,57
4,51

5,02

5,02

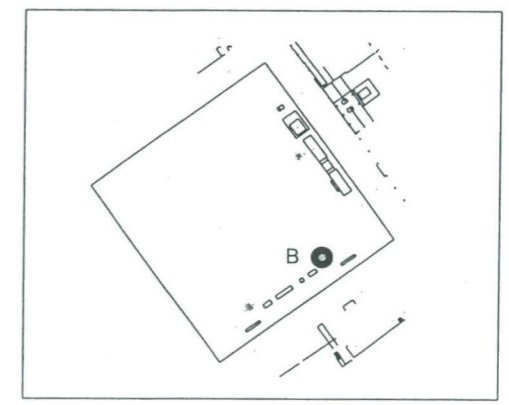
4,81
4,37

4,59

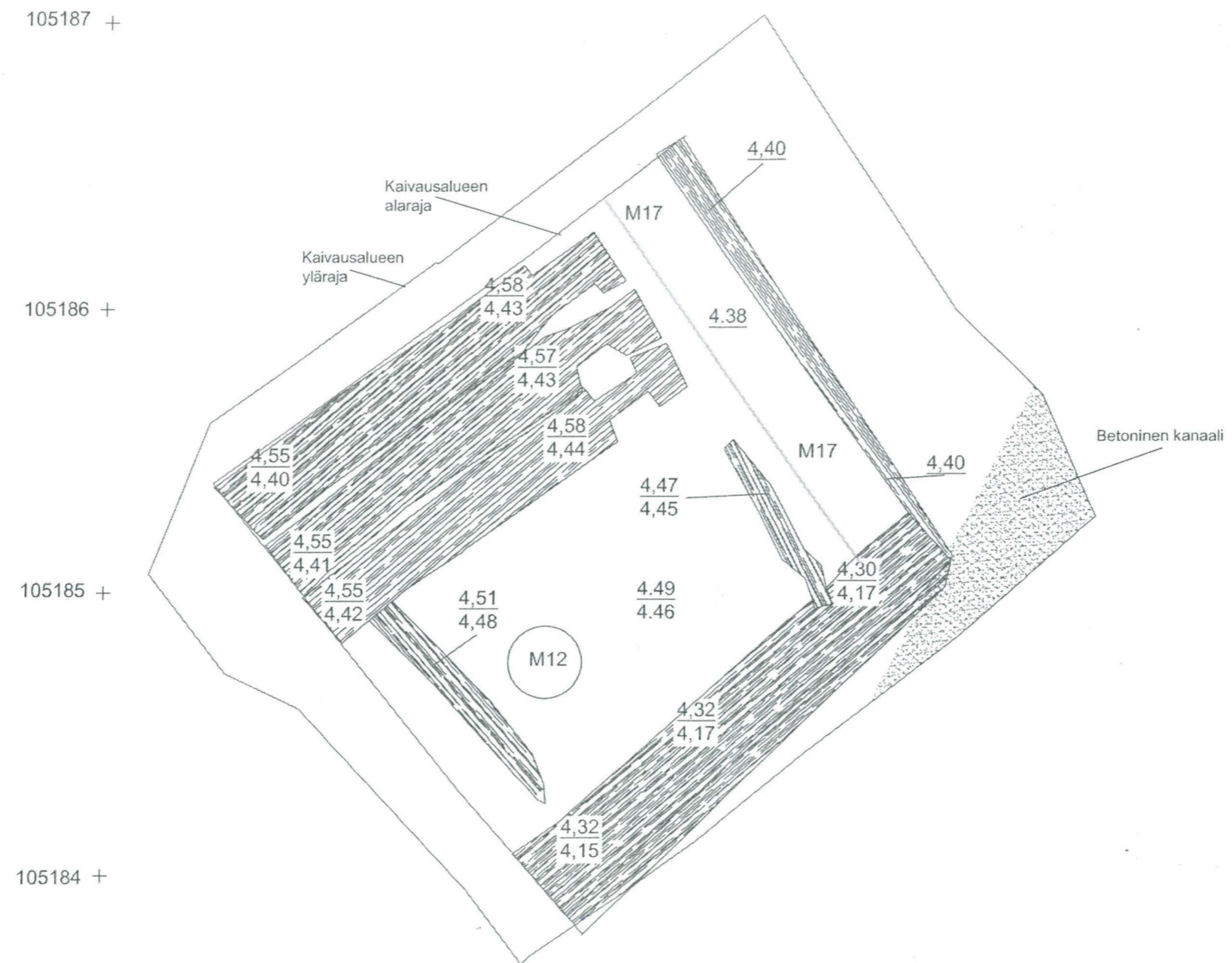
5,00

4,50

4,98
4,51

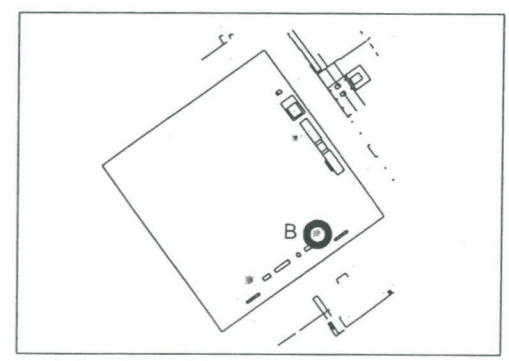

TURKU Kauppatori 2004	Yksikkökartta Koekaivanto B, R05 ja M04 Mk 1:20
	TURUN MAAKUNTAMUSEO, TURKU
MITTAUSDOKUMENTOINTI Jukka Sipilä / Jukka Sipilä	Kartta n:o 4

105187 +
 105186 +
 105185 +
 105184 +
 105183 +

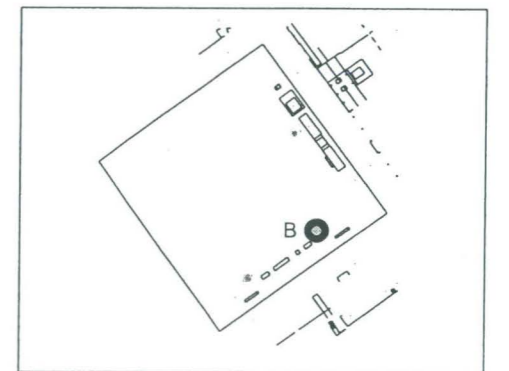
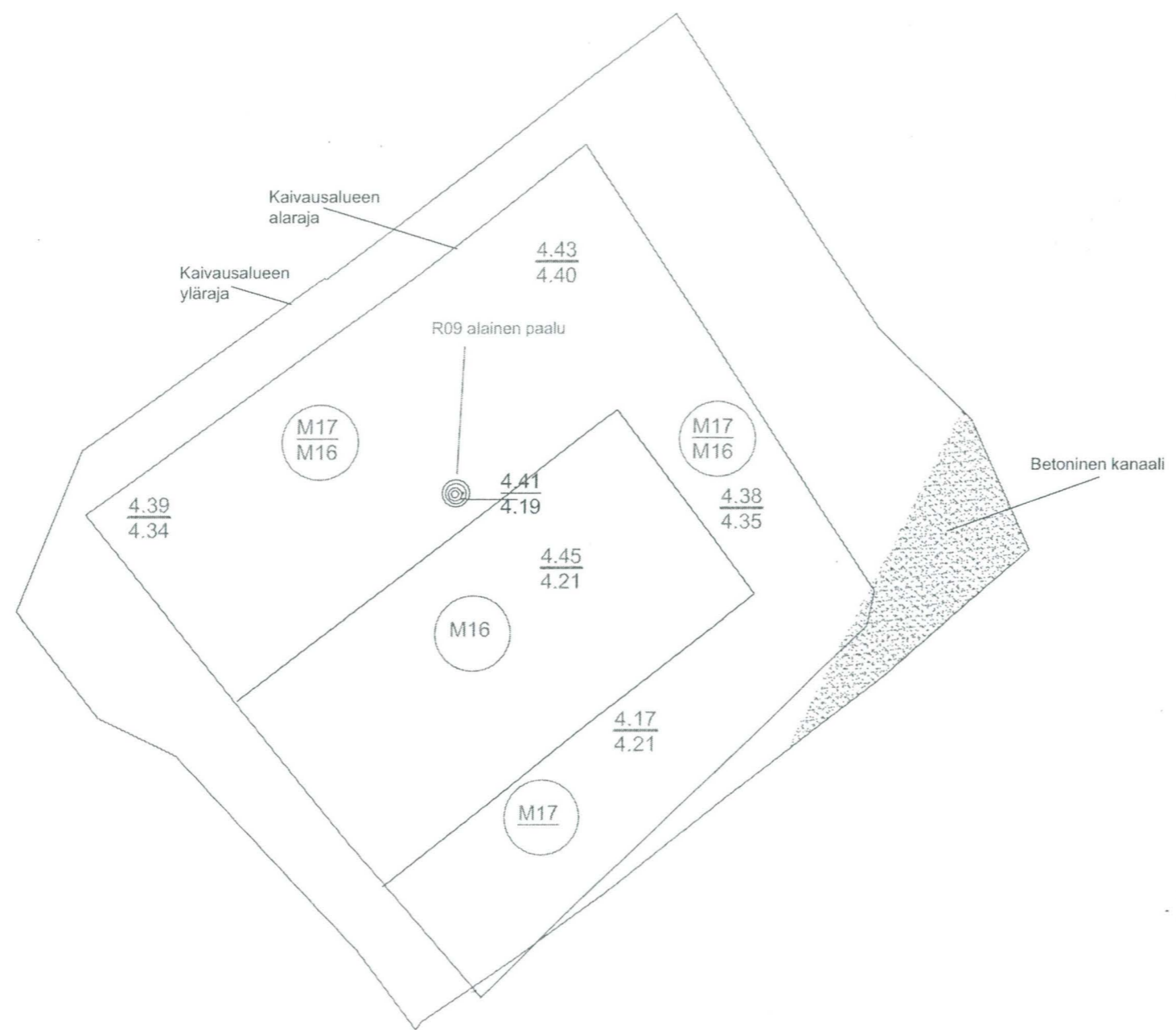
69960   +   +   +   +
 69961   69962   69963

TURKU Kauppatori 2004	Yksikkökartta Koekaivanto B, R09 ja M12 Mk 1:20
	TURUN MAAKUNTAMUSEO, TURKU
MITTAUSDOKUMENTOINTI Jukka Sipilä / Jukka Sipilä	Kartta n:o 5

105187 +
 105186 +
 105185 +
 105184 +
 105183 +

69960   +   +   +   +   +
 69961   69962   69963

TURKU Kauppatori 2004	Yksikkökartta Koekaivanto B, paalu ja M17 Mk 1:20
	TURUN MAAKUNTAMUSEO, TURKU
MITTAUSDOKUMENTOINTI Jukka Sipilä / Jukka Sipilä	Kartta n:o 6

105247 +

105246 +

105245 +

105244 +

105243 +

69946

+

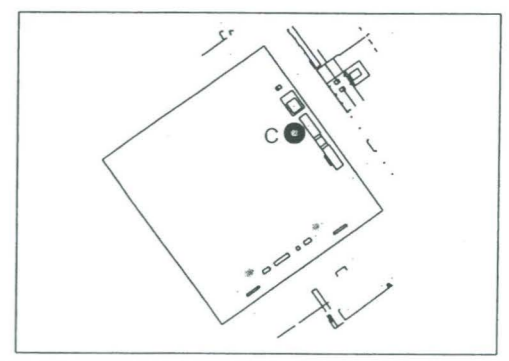
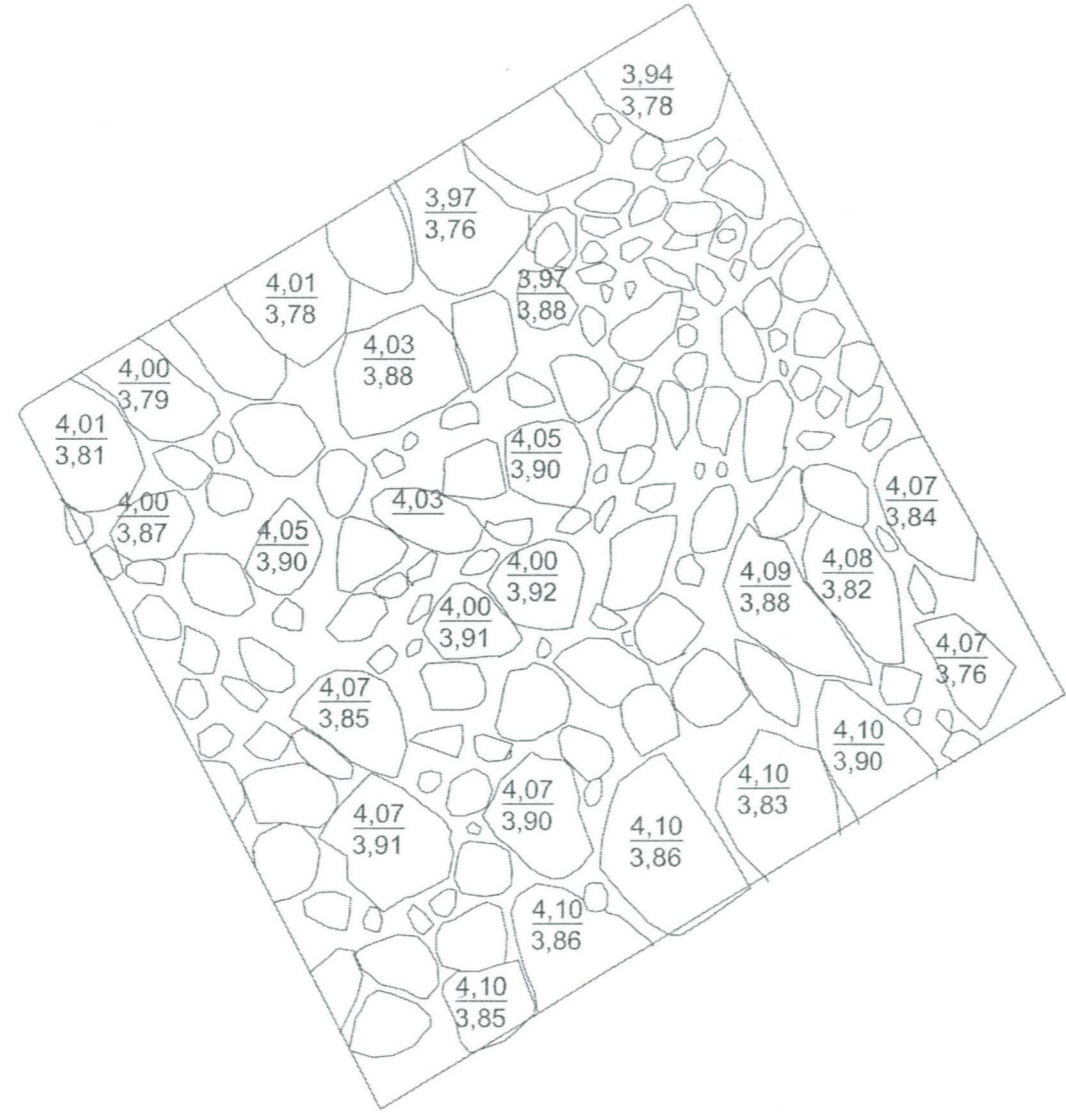
69947

+

69948

+

69949

TURKU Kauppatori 2004	Yksikkökartta Koekaivanto C, R22 Mk 1:20
	TURUN MAAKUNTAMUSEO, TURKU Kartta n:o 7
MITTAUSDOKUMENTOINTI Jukka Sipilä / Jukka Sipilä	

105247 +

105246 +

105245 +

105244 +

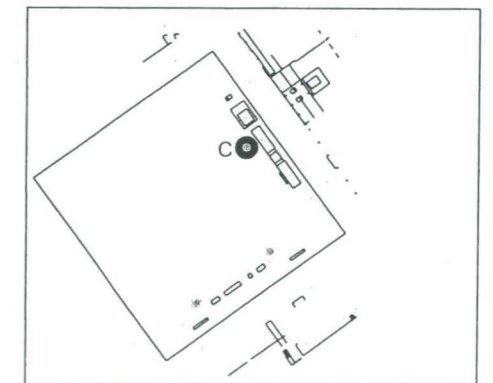
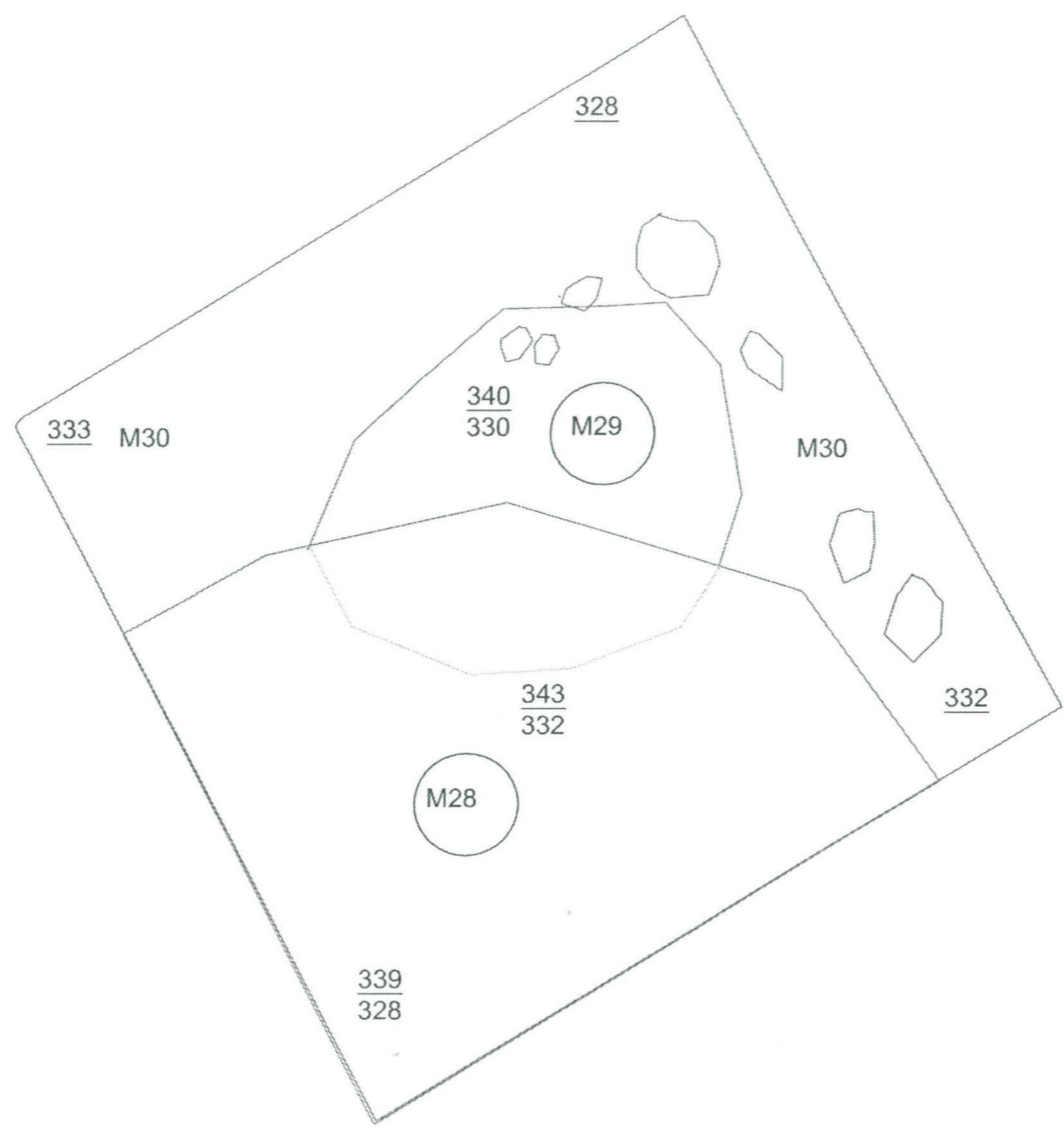
105243 +

69946

69947

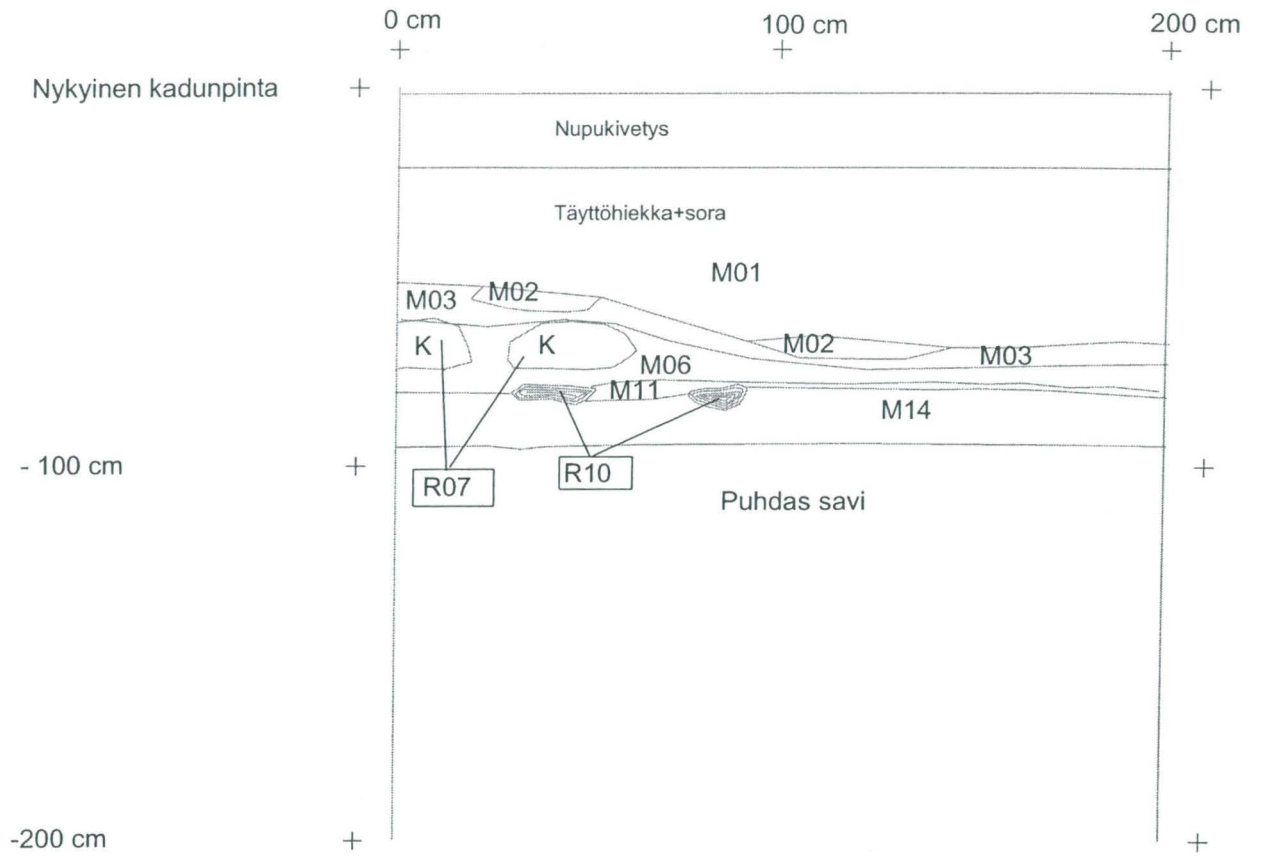
69948

69949

TURKU Kauppatori 2004	Yksikkökartta Koekaivanto C, M28, M29 ja M30 Mk 1:20
	TURUN MAAKUNTAMUSEO, TURKU Kartta n:o 8
MITTAUSDOKUMENTOINTI Jukka Sipilä / Jukka Sipilä	

KOEKAIVANTO A
LUOTEISSEINÄMÄ

TURKU
Kauppatori
2004

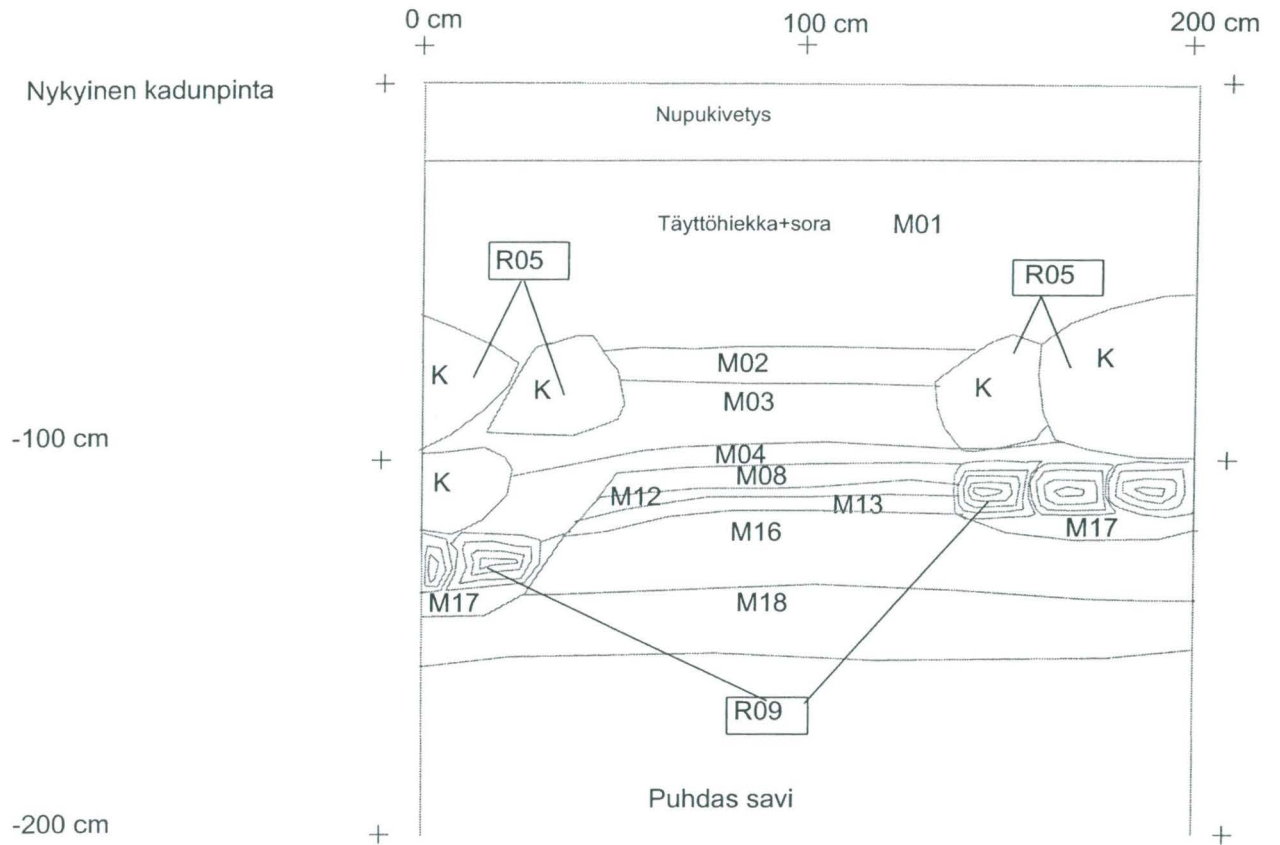
MITTAUSDOKUMENTOINTI
Jukka Sipilä / Jukka Sipilä

Profiilikartta
Koekaivanto A, luoteisseinä
Mk 1:20

TURUN MAAKUNTAMUSEO, TURKU

Kartta n:o 9

KOEKAIVANTO B
LUONAISSAINÄMÄ

TURKU
Kauppatori
2004

MITTAUSDOKUMENTOINTI

Jukka Sipilä / Jukka Sipilä

Profiilikartta

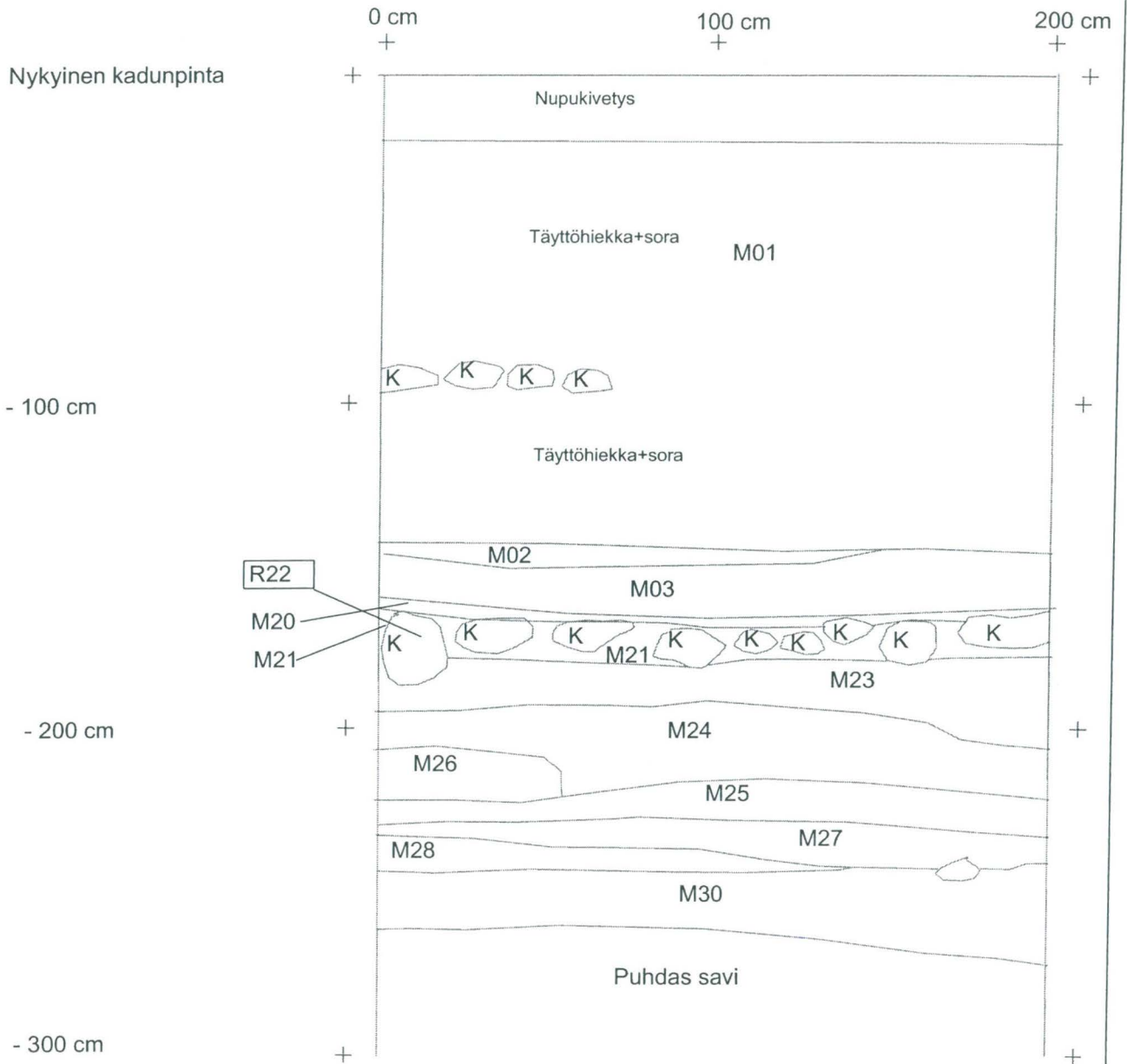
Koekaivanto B, lounaisseinämä

MK 1:20

TURUN MAAKUNTAMUSEO, TURKU

Kartta n:o 10

KOEKAIVANTO C
LUONAISSAINÄMÄ

TURKU
Kauppatori
2004

MITTAUSDOKUMENTOINTI
Jukka Sipilä / Jukka Sipilä

Profiilikartta

Koekaivanto C, lounaisseinämä

Mk 1:20

TURUN MAAKUNTAMUSEO, TURKU

Kartta n:o 11

TURKU KAUPPATORI 2004

LÖYTÖLUETTELO

Liite 4

Päänumero TMM 22288:

Alanumero			Yksikkö
001	Kaakeli	Punasavinen pintapala, jossa tummanvihreä lasitus ja katkelma kohokuvioista. Mitat 88 x 69 mm, paksuus 8,0 mm.	6
002	Kaakeli	Punasavinen pintapala/reuna, jossa tummanvihreä lasitus ja kasviaiheinen kohokuvio. Mitat 81 x 9 mm, vahvuus 11 mm.	6
003	Kaakeli	Punasavinen pintapala, jossa tummanvihreä lasitus, kohokuvio. Mitat 53 x 32 mm.	6
004	Kaakeli	Punasavinen reunapala, jossa tummanvihreä lasitus. Mitat 92 x 51 mm.	6
005	Kaakeli	Punasavisia kaakelin pintapala jossa kellanvihreä lasitus. Suuri osa lasituksesta lohjennut pois. Mitat 71 x 42 mm; vahvuus 8 mm.	6
006	Kaakeli	Punasavinen kaakelin kiinnityslistan kulmapala, jossa roiskeita tummanvihreästä lasituksesta. Mitat 57 x 47 mm.	6
007	Kaakeli	Punasavinen kaakelin reunapala, jossa roiskeita tummanvihreästä lasituksesta. Mitat 82 x 40 mm.	6
008	Kaakeli	Punasavinen reunapala, jossa vaalea lasitus. Mitat 60 x 40 mm	6
009	Kaakeli	Punasavinen levykaakelin pala. Mitat 71 x 70 mm.	6
010	Kaakeli	Punasavinen pintapala, jossa kellanvihreä lasitus. Suurin osa lasituksesta lohjennut pois. Mitat 58 x 56 cm, vahvuus 9 mm.	6
011	Kaakeli	Punasavinen kaakelin pintapala, jossa kellanvihreä lasitus. Lasitus on lohjennut suurimmaksi osaksi pois. Mitat 75 x 71 mm; vahvuus 13 mm.	6
012	Kaakeli	Punasavinen kaakelin pintapala, lasitus lohjennut pois. Mitat 70 x 40 mm; vahvuus 10 mm.	6
013	Kaakeli	Punasavinen kaakelin reunapala, jonka reunassa koholista. Lasitus kellanvihreä, osaksi lohjennut. Mitat 53 x 31 mm, vahvuus 10 mm.	6
014	Kaakeli	Punasavinen kaakelin pintapala, jossa lohkeillut kellanvihreä lasitus. Mitat 38 mm x 34 mm; vahvuus 10 mm	6
015	Kaakeli	Punasavinen kaakelin pintapala, jossa lohkeillut kellanvihreä lasitus. Mitat 30 x 29 mm; vahvuus 8 mm.	6
016	Kaakeli	Punasavinen kaakelin pintapala, jossa kellanvihreä lasitus. Mitat 44 x 8 mm; vahvuus 12 mm.	6
017	Kaakeli	Punasavinen kaakelin pintapalan siru, kellanvihreä lasitus. Mitat 20 x 13 mm.	6
018	Kaakeli	Punasavinen kaakelin kiinnityslistan kulmapala, ei lasitusroiskeita. Mitat 50 x 22 mm.	6
019	Kaakeli	Punasavinen kaakelin koholista, kaareva pinta, vihreä lasitus, taustalla ruskeita roiskeita. Mitat 62 x 30 mm, vahvuus 15 mm.	6

Päänumero TMM 22288:**Alanumero****Yksikkö**

020	Kaakeli	Punasavinen kaakelin koholista, puolikaareva, vihreitä ja ruskeita lasitusroiskeita. Mitat 32 x 30 mm.	6
021	Kaakeli	Kaakelin kiinnityslistan reunapala, reuna rihlattu. Mitat 62 x 53 mm.	6
022	Kaakeli	Punasavinen kaakelin kiinnityslistan pala. Mitat 53 x 17 mm.	6
023	Kaakeli	Punasavine kaakelin kiinnityslistan pala. Mitat 78 x 31 mm.	6
024	Kaakeli	Punasavinen kaakelin kiinnityslistan reunapala. Mitat 37 x 18 mm	6
025	Kaakeli	Punasavinen kaakelin kiinnityslistan pala. Mitat 32 x 23 mm.	6
026	Kaakeli	Punasavinen kaakelin pintapala, roiskepilkku vihreästä lasitteesta. Mitat 34 mm x 33 mm	6
027	Kaakeli	Punasavinen kaakelin kiinnityslistan pala. Mitat 60 x 25 x 20 mm.	6
028	Kaakeli	Punasavinen kaakelin kiinnityslistan rihlakuvioinen reunapala. Mitat 50 x 18 mm.	6
029	Kaakeli	Punasavinen kaakelin kiinnityslistan pala. Mitat 52 x 20 x 13 mm.	6
030	Kaakeli	Punasavinen kaakelin kiinnityslistan rihlattu reunapala. Mitat 37 x 23 x 9 mm.	6
031	Kaakeli	Punasavinen kaakelin kiinnityslistan pala. Mitat 37 x 25 mm.	6
032	Kaakeli	Punasavinen kaakelin kiinnityslistan pala. Mitat 60 x 21x7 mm	6
033	Kaakeli	Punasavinen kaakelin pala, jossa vihreä lasitus. Mitat 46 x 15 mm.	6
034	Kaakeli	Punasavinen kaakelin kiinnityslistan reunapala. Mitat 67 x 23 mm.	6
035	Kaakeli	Punasavinen kaakelin kiinnityslistan reunapala, tummanvihreä lasitus. Mitat 50 x 25 mm.	6
036	Kaakeli	Punasavinen kaakelin kiinnityslistan pala. Mitat 41 x 39 x 17 mm	6
037	Kaakeli	Punasavinen kaakelin pala, ruskeanvihreä lasitus. Mitat 26 x 19 mm.	6
038	Liitupiippu	Liitupiipun varren katkelma, harmahtavan valkoinen. Pituus 3,6 cm, halkaisija 10,0 x 9,6 mm, savukanavan läpimitta 3,1 mm.	6
039	Liitupiippu	Liitupiipun varren katkelma. Pituus 33,0 mm, halkaisija 9,0 x 8,4 mm, savukanavan läpimitta 2,4 mm.	6
040	Liitupiippu	Liitupiipun varren katkelma. Pituus 41,0 mm, halkaisija 8,5 mm, savukanavan läpimitta 3,2 mm.	6
041	Liitupiippu	Liitupiipun varren katkelma. Pituus 24,0 mm, halkaisija 9,6x9,0 mm, savukanavan halkaisija 2,2 mm.	6
042	Liitupiippu	Liitupiipun varren katkelma. Pituus 40,8 mm, halkaisija 6,3 x 5,8 mm, savukanavan läpimitta 3,3 mm.	6
043	Liitupiippu	Liitupiipun varren katkelma. Pituus 32,2 mm, halkaisija 10,0 x 9,5 mm, savukanavan halkaisija 3,0 mm.	6

Päänumero TMM 22288:**Alanumero****Yksikkö**

044	Liitupiippu	Liitupiipun varren katkelma. Pituus 46,2 mm, halkaisija 8,3 mm, savukanavan läpimitta 2,7 mm.	6
045	Liitupiippu	Liitupiipun varren katkelma. Pituus 16,1 mm, halkaisija 8,6 x 7,9 mm, savukanavan läpimitta 2,8 mm.	6
046	Liitupiippu	Liitupiipun pesän takaosan katkelma. Korkeus 36,2 mm, leveys 17,5 mm.	6
047	Tasolasi	Tasolasin paloja 15 kpl, osassa lasirutto.	6
048	Rautanaula	Rautanaula, jonka kanta suurehko, suorakaiteen muotoinen. Teräosan poikkileikkaus suorakaiteen muotoinen. Pituus 7,4 cm, kanta 21 x 18 mm, teräosa tyvestä 7,7 x 5,0 mm.	6
049	Rautanaula	Rautanaula, jonka kanta suurehko, toispuolinen, teräosa poikkileikkaukseltaan suorakaide. Naulan pituus 37 mm; kanta 20 x 19 mm	6
050	Rautanaula	Rautanaulan poikkileikkaukseltaan suorakaiteen muotoinen teräosa. Pituus 32 mm	6
051	Kaakeli	Punasavinen kaakelin pintapala, jossa harmaanvalkoista lasitusta. Koko 38 x 36 mm.	11
052	Kaakeli	Punasavinen kaakelin pintapala, koko 28 x 19 mm.	11
053	Tasolasi	Paksuudeltaan vaihtelevia tasolasin paloja 4 kpl.	11
054	Liitupiippu	Liitupiipun varren katkelma. Pituus 33,1 mm. Halkaisija 11,7 x 11,4 mm, savukanavan läpimitta 2,5 mm.	11
055	Liitupiippu	Liitupiipun varren katkelma. Pituus 28,3 mm. Varren halkaisija 7,4 mm.	11
056	Raha	Pyöreä kuparikolikko, syöpynyt, halkaisija 30,8 mm.	11
057	Pii	Piin siru. Koko 19 x 15 x 3 mm.	11
058	Rautanaula	Rautanaula, syöpynyt. Pituus 62 mm	11
059	Kaakeli	Punasavinen kaakelin pintapala, läpinäkyvä lasitus, osin lohjennut. Mitat 43 x 37 mm.	14
060	Kaakeli	Keramiikan (Kaakelin ?) siru, jossa osittain läpinäkyvää lasitusta jäljellä. Koko 30 x 17 mm	14
061	Rautanaula	Syöpynyt rautanaula, jonka kärki taivutettu. Pituus 83 mm	14
062	Pii	Vaaleanharmaa, monisärmäinen piin pala. Mitat 41 x 31 x 23 mm.	14
063	Keramiikka-ast	Fajanssiastian suunreunapala, valkoinen tinalasitus, jossa koristeluna sininen lehdykkäaihe. Saviaines huokoinen, kellertävä. Koko 26 x 19 mm.	4
064	Keramiikka-ast	Fajanssiastian kylkipala, valkoinen tinalasitus, jossa koristeluna sininen lehdykkäaihe. Koko 34 x 25 mm. Paksuus 3,7 - 5,0 mm.	4
065	Keramiikka-ast	Fajanssiastian kylkipala, valkoinen tinalasitus, jossa sinistä koristelua. Mitat 20 x 17 mm, paksuus 5 mm.	4

Päänumero TMM 22288:**Alanumero****Yksikkö**

066	Keramiikka-ast	Dreijattu selteripullon kylkipala. Ulkolaita vaalean ruskea. Suurim mitta 56 mm, seinämän paksuus 4,6 mm.	4
067	Keramiikka-ast	Keramiikka-astian suunreunapala. Punasavikeramiikkaa, jonka sisäpinnalla ruskea (läpinäkyvä) lasitus. Suunreuna taittuu ulospäin muodostaen lopulta sisälle kääntyvän paksunnoksen. Saviaines vaaleanpunaista, tasalaatuista. Koko 65 x 32 mm.	4
068	Keramiikka-ast	Punasavikeramiikkavadin korvallinen suunreunapala. Palassa jonkin verran värittömän lasitteen roiskeita. Suunreunan ulkopinnalla kaksi samansuuntaista dreijaamalla tehtyä kapeaa uraa. Korva on suunreunan suuntainen, noin 10 mm laidasta alaspäin. Korvan läpi on pyöreä ja korva on muotoiltu poikkileikkaukseltaan soikeahkosta savitangosta. Korvan alalaita on ylälaitaa paksumpi. Koko 69 x 49 mm, korvan halkaisija 49 mm, korvan reikä 23 - 24 mm. Korvaripa 17 x 12 mm.	4
069	Keramiikka-ast	Punasavinen laakeasuinen keramiikkavadin kylkipala ja pohjanreuna. Sisäpinnalla koristeluna leveämmät valkoiset ja kapeammat ruskeat raidat. Palan koko 61 x 45 mm	4
070	Keramiikka-ast	Punasavisen keramiikkavadin kylkipala. Lasitus suurimmaksi osaksi lohjennut pois. Valkoisia ja ruskeita raitoja. Koko 46 x 34 mm	4
071	Keramiikka-ast	Punasavinen keramiikkavadin kylkipala. Valkoisia raitoja. Lasitus lohjennut suurimmaksi osaksi. Koko 47 x 27 mm. Paksuus 3,6 - 5,1 mm.	4
072	Keramiikka-ast	Punasaviastian kylkipala. Palassa jälkiä valkoisesta bolussavikoristelusta, lasitus lohjennut pois. Koko 43 x 20 mm.	4
073	Keramiikka-ast	Punasavinen keramiikka-astian kylkipala. Sisäpinnalla ruskea lasitus, ulkopinta lasittamaton, rihlakoristelu. Koko 23 x 18 mm. Paksuus 4,3 mm.	4
074	Keramiikka-ast	Punasavikeramiikan pala, lasittamaton. Koko 28 x 24 mm.	4
075	Keramiikka-ast	Punasaviastian kylkipala, sisäpinnalla ruskea (väritön) lasitus. Koko 27 x 18 mm. Paksuus 6 mm.	4
076	Keramiikka-ast	Punasavikeramiikan kylkipala, sisäpinnalla kellertävän valkoinen lasitus, jossa ruskeita viivakuvioita. Ulkopinnalla väriltään vaihteleva tumman vihreä lasitus. Koko 51 x 30 mm, paksuus 7 mm.	4
077	Keramiikka-ast	Punasavinen keramiikan lohjennut pala. Sisäpinnalla kellertävänvalkoinen lasitus, jossa ruskea viivakoristelu. Koko 20 x 16 mm.	4
078	Kaakeli	Punasavinen kaakelin kaareva koristelistan pala, lasittamaton., T-mäinen reunus. Koko 48 x 45 mm.	4
079	Lasiastia	Vihreä pullolasin pala. Suurin mitta 89 mm.	4
080	Lasiastia	Kirkas pullolasin pala pohjanreunasta. Suurin koko 37 mm.	4
081	Lasiastia	Tasolasin lievästi vihertäviä paloja 2 kpl.	4
082	Liitupiippu	Liitupiipun pesän kylkipala. Koko 35 x 14 mm.	4

Päänumero TMM 22288:**Alanumero****Yksikkö**

083	Liitupiippu	Liitupiipun pesän kylkipala. Koko 23 x 9 mm.	4
084	Liitupiippu	Liitupiipun varren katkelma. Pituus 39 mm, halkaisija 7,8 - 8,0 mm. Savukanavan läpimitta 2,4 mm.	4
085	Liitupiippu	Liitupiipun varren katkelma. Pituus 21,6 mm, halkaisija 3,2 - 4,0 mm, savukanavan läpimitta 2,2 mm.	4
086	Liitupiippu	Liitupiipun varren katkelma. Pituus 14 mm, halkaisija 5,8 - 6,3 mm, savukanavan läpimitta 2,2 mm.	4
087	Liitupiippu	Liitupiipun varren katkelma. Pituus 10 mm, halkaisija 4,9 - 5,7 mm, savukanavan halkaisija 3,0 mm.	4
088	Keramiikka-ast	Punasavinen keramiikka-astian kylkipala. Sisäpinnalla tummanruskea lasitus, ulkopinnalla rihlausta. Koko 17 x 10 mm.	12
089	Keramiikka-ast	Keramiikka-astian kylkipaloja 3 kpl, lasitus molemmilla pinnoilla, harmaa, punaisen ruskea koristelu. Suurimman palan koko 22 x 17 mm	12
090	Rautanaula	Taottu rautanaula, kanta soikea, teräosan poikkileikkaus neliö. Pituus 33 mm, kanta 14 x 11 mm.	12
091	Keramiikka-ast	Punasavinen keramiikka-astian kylkipala. Ulkopinnalla kellanruskea lasitus, sisäpinnalta lasitus lohjennut. Koko 30 x 16 mm.	13
092	Keramiikka-ast	Punasavisen keramiikka-astian kylkipala. Sisäpinnalla ruskea lasitus, ulkopinnalla ruskea lasitusroiske. Koko 20 x 19 mm.	13
093	Keramiikka-ast	Punasavisen keramiikan lohjennut reunapala, ruskea lasitus ulkopinnalla. Koko 15 x 1 mm.	13
094	Keramiikka-ast	Harmaasavisen keramiikka-astian suunreunapala, lasittamaton, valmistettu dreijaamalla. Suunreunassa taite ulospäin. Ulkopinnalla karstaa. Sisäpinta silattu savella. Koko 53 x 40 mm.	13
095	Keramiikka-ast	Harmaasavisen keramiikka-astian suunreuna. Valmistettu dreijaamalla, lasittamaton. Suunreunassa taite ulospäin. Koko 37 x 22 mm.	13
096	Keramiikka-ast	Harmaasavisen keramiikka-astian kylkipaloja 4 kpl. Suurimman palan koko 33 x 22 mm.	13
097	Keramiikka-ast	Harmaasavinen keramiikka-astian kylkipala. Lasittamaton, valmistettu dreijaamalla, tiivis. Mustaksi tummuneessa ulkolaidassa viivauria tasaisin välein. Koko 24 x 23 mm.	13
098	Tasolasi	Tasolasin pala, koko 21 x 20 mm, paksuus 1 mm.	13
099	Liitupiippu	Liitupiipun pesän takaosa, rusahtavan harmaa. Koko 31 x 18 mm.	13
100	Liitupiippu	Liitupiipun pesän kylkipala, väri luunvalkoinen. Koko 18 x 12 mm.	13
101	Liitupiippu	Liitupiipun varren katkelma. Pituus 32 mm, halkaisija 8,6 - 9,6 mm. Savukanavan läpimitta 2,4 mm.	13
102	Liitupiippu	Liitupiipun varren katkelma. Pituus 33 mm, halkaisija 7,8 - 8,2 mm, savukanavan halkaisija 3,5 mm.	13

Päännumero TMM 22288:

Alanumero			Yksikkö
103	Liitupiippu	Liitupiipun varren katkelma. Pituus 23,4 mm, halkaisija 7,0 - 8,0 mm, savukanavan läpimitta 2,2 mm.	13
104	Liitupiippu	Liitupiipun varren katkelma. Pituus 23 mm, halkaisija 7,3 mm, savukanavan läpimitta 2,5 mm.	13
105	Metalliesine	Pyöreä, pinnaltaan tasaisen kupera nappi, jonka alapinnaltoa kiinnityslenkki. Halkaisija 16,7 mm	13
106	Keramiikka-ast	Punasavisen keramiikka-astian kylkipala. Sisäpinnalla ruskea lasitus, ulkopinta lasittamaton, matalaa rihlausta. Koko 48 x 40 mm, paksuus 6,5 mm.	16
107	Keramiikka-ast	Punasavinen keramiikka-astian kylkipala, sisäpinnalla tummanruskea lasitus. Ulkopinta lasittamaton, matalaa rihlausta. Koko 25 x 19 mm.	16
108	Keramiikka-ast	Punasavinen keramiikan pala, mahdollisesti keramiikka-astian korvasta tai jalasta, kellanruskea lasitus. Suurin mitta 27 mm.	16
109	Keramiikka-ast	Harmaasavinen keramiikka-astian kylkipala, ulkopinnalla karstaa. Koko 32 x 19 mm.	16
110	Keramiikka-ast	Pieniä fajanssiastian siruja 2 kpl, ulkopinnalla valkoinen lasitus, sisäpinnan lasitus lohjennut? Suuremman palan koko 18 x 10 mm.	16
111	Lasiastia	Vihreä pullolasin pala, paksuus 3,1 mm. Suurin mitta 76 mm	16
112	Lasiastia	Vihreä lasiastian pala, jossa kohokoristelua ulkopinnalla. Suurin mitta 21 mm	16
113	Tasolasi	Pieniä tasolasin paloja 3kpl.	16
114	Tasolasi	Vihreä ikkunalasin pala. Paksuus 1,5 mm, suurin mitta 29 mm.	16
115	Liitupiippu	Siru liitupiipun pesästä. Suurin mitta 10 mm.	16
116	Metalliesine	Metallisoljen katkelma. Alkuperäinen muoto suorakaide, jonka keskellä poikittainen osa. Solki taivutettu kaarevaksi. Soljesta puuttuu yksi kulma. Suurin mitta 50 mm, leveys 38 mm.	16
117	Metalliesine	Taottu rautanaula, kanta neliömäinen, terän poikkileikkaus suorakaide. Pituus 50 mm.	16
118	Rautanaula	Taottu rautanaula, kanta vinoneliön muotoinen, teräosa taivutettu. Pituus 33 mm.	16
119	Metalliesine	Metallivartaan pala, lyijyä? Pituus 45 mm.	16
120	Keramiikka-ast	Punasaviastian kylkipala, sisäpinnalla ruskea lyijylasitus, ulkopinta lasittamaton, matalaa rihlausta. Seinämän paksuus 6,6 - 7,0 mm.	17
121	Keramiikka-ast	Kivisaviastian siru, molemmilla pinnoilla suolalasisitus. Suurin koko 15 mm	17
122	Tasolasi	Tasolasin pala, kirkas. Paksuus 1,7 mm.	17
123	Tasolasi	Vihertävä tasolasin pala, lasirutto. Paksuus 1,9 mm.	17
124	Tasolasi	Tasolasin pala, lasirutto. Paksuus 1,3 mm.	17

Päännumero TMM 22288:**Alanumero****Yksikkö**

125	Tasolasi	Liitupiipun varren katkelma. Pituus 28 mm, halkaisija 7,9 - 8,3, savukanavan läpimitta 2,7 mm.	17
126	Metalliesine	Päästään renkaaksi taivutettu metallivarras (haka?), tulesa ollut. Pituus 66 mm	13
127	Rautanaula	Taottu rautanaula, kanta pyöreähkö. Pituus 58 mm.	13
128	Rautanaula	Katkennut rautanaula, teräosan poikkileikkaus neliömäinen. Pituus 26 mm.	13
129	Rautanaula	Taottu rautanaula, kanta neliömäinen. Pituus 55 mm.	13
130	Metalliesine	Rautavartaan katkelma. Pituus 105 mm.	13
131	Kaakeli	Kaakelin kiinnityslistan pala, roiske tummanvihreää lasitusta. Suurin mitta 40 mm.	20
132	Kaakeli	Kaakelin pala, lasittamaton. Suurin mitta 41 mm	20
133	Kaakeli	Kaakelin koristelistan pala, muodoltaan L-mäinen. Suurin mitta 35 mm.	20
134	Keramiikka-ast	Punasavikeramiikan pala, ulkopinnalla rihlausta. Suurin mitta 36 mm	20
135	Keramiikka-ast	Punasavisen keramiikka-astian suunreunapala. Reuna paksuneva, taite ulospäin. Suurin mitta 55 mm.	20
136	Keramiikka-ast	Fajanssiastian suunreunapala. Lasitus lohjennut, ulkopinnalla pieni pala valkoista tinalasitusta. Suurin koko 28 mm.	20
137	Lasiastia	Vihreän pullolasin paloja 3 kpl, lasirutto. Suurimman palan mitat 37 x 23 mm, seinämän paksuus 9,2 mm	20
138	Lasiastia	Vihreä lasiastian suunreunapala. Suurin mitta 17 mm, seinämän paksuus 2,4 mm.	20
139	Tasolasi	Tasolasin pala, kirkas, Suurin mitta 28 mm, paksuus 1,2 mm.	20
140	Lasiesine	Sulanutta lasia, seassa hiekkaa. Suurin mitta 30 mm.	20
141	Keramiikka-ast	Harmaasavinen keramiikka-astian kylkipala, karkea saviaines. Suurin koko 70 mm.	21
142	Lasiastia	Lasinpaloja 4 kpl paksuseinäisestä vihreästä pullosta. Suurimman palan paksuus 8,1 mm.	21
143	Lasiastia	Kellanvihreän lasiastian pala. Suurin mitta 9 mm. Seinämän vahvuus 2,5 mm.	21
144	Keramiikka-ast	Fajanssiastian siru, toisella pinnalla sinistä ja punaisenruskeaa koristelua. Suurin mitta 16 mm.	23
144	Tasolasi	Tasolasin paloja. Suurimman palan mitat 24 x 21 mm, paksuus 1,2 mm.	21
146	Lasiastia	Kellanvihreä pullolasin pala. Suurin mitta 34 mm, seinämän paksuus 3,7 mm.	23
147	Tasolasi	Tasolasin pala, kirkas. Paksuus 2,5 mm.	23

Päänumero TMM 22288:**Alanumero****Yksikkö**

148	Tasolasi	Tasolasin pala, kirkas. Paksuus 1,3 mm.	23
149	Liitupiippu	Liitupiipun varren katkelma. Pituus 24 mm, halkaisija 6,1 - 6,6 mm, savukanavan läpimitta 2,0 mm.	23
150	Nahkakenkä	Nahan pala, mahdollisesti kengästä. Yhdellä sivulla sivussa reikiä. Mitat 80 x 66 mm.	23
151	Lasiastia	Paksuseinäisen vihreän pullon kylkipala, lasirutto. Suurin mitta 38 mm, paksuus 8,0 mm.	25
152	Nahkakenkä	Nahan pala, mahdollisesti kengästä. Reunoilla rivissä soikion muotoisia reikiä. Suurin mitta 74 mm.	26
153	Keramiikka-ast	Punasavisen keramiikka-astian suunreunapala. Sisäpinnalla valkoinen laita, jonka yläosassa vihreä raita, reunassa paksunnos. Suurin mitta 15 mm.	27
154	Nahkajäte	Nahkasuikale. Pituus 86 mm, leveys 27 mm.	27
155	Keramiikka-ast	Punasavisen keramiikka-astian kylkipala. Ulkopinta lohjennut. Sisäpinnalla ruskea lasitus. Suurin mitta 35 mm. Seinämän paksuus 4,6 - 6,1 mm	28
156	Keramiikka-ast	Keramiikkavatin suunreunapala. Sisäpinta musta, lyijylasitus. Saviaines tumman harmaa, ulkopinta punertava. Suunreunan ulkolaidan yläosassa kiertää ura. Suurin mitta 53 mm.	28
157	Liitupiippu	Liitupiipun varren katkelma. Pituus 36 mm, halkaisija 7,9 - 8,3 mm, savukanavan halkaisija 2,7 mm.	28
158	Keramiikka-ast	Keramiikkavadin suunreunapala. Sisäpinta musta, lyijylasitus. Saviaines tumman harmaa, ulkopinta punertavan harmaa. Suunreunan ulkolaidan yläosaa kiertää ura. Suurin mitta 33 mm.	29
159	Keramiikka-ast	Punasavisen keramiikka-astian kylkipala, sisä- ja ulkopinnalla ruskea lyijylasitus, ulkopinnalla rihlausta. Suurin mitta 21 mm.	29
160	Keramiikka-ast	Punasavisen keramiikka-astian kylkipalan siru. Lasitus suurimmaksi osaksi lohjennut. Suurin mitta 24 mm.	29
161	Keramiikka-ast	Punasavisen keramiikka-astian kylkipala, ulkopinta lohjennut, sisäpinta ruskea; väritön lyijylasitus. Suurin koko 25 mm.	30
162	Keramiikka-ast	Punasavisen keramiikka-astian kylkipala. Sisä- ja ulkopinta tummanharmaa. Saviaines särmässä punertavaa, osin harmaata. Lasitus sisäpinnalta kulunut. Suurin koko 34 mm.	30
163	Keramiikka-ast	Punasavisen keramiikka-astian kylkipala, ulkopinta lohjennut, sisäpinta ruskea, lyijylasitus, pinta aaltoileva. Suurin koko 15 mm.	30
164	Keramiikka-ast	Punasavisen keramiikka-astian siruja, ulkopinnat lohjenneet, sisäpinnat ruskeita, lyijylasitus. Suurimman palan koko 19 x 13 mm.	30
165	Tasolasi	Tasolasin pala. Mitat 21 x 13 mm, paksuus 1,5 mm.	30
166	Rautanaula	Rautanaulan katkelma. Pituus 46 mm.	30